

Előfizetési árak:
 A kiadóhivatalban átveve:
 Egész évre . . . 6 frt — kr.
 Negyedévre . . . 1 > 50 >
 Helyben naznoz nordva:
 Egész évre . . . 8 frt — kr.
 Negyedévre . . . 2 frt — kr.
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre . . . 10 frt — kr.
 Negyedévre . . . 2 > 50 >

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik mindennap, a hétfői és ünnep utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Apáczai-utca 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszatérésére vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, október 1.

A „kancel-paragraf” bukása — a képviselőház fölmozgatása.

Az ugynevezett »új rend«-nek első évfordulója nagy vereséget hozott az egyházpolitikai radikálizmusra s vele és benne a liberális kormányra.

A főrendiház tegnapi ülésében ugyanis, melyről alább adjuk a terjedelmes jelentést, elvetette a kancel-paragrafot és egyúttal mellőzte mindazokat a sérelmes szakaszokat, melyek a képviselőválasztások fölötti kuriai bíraskodásról szóló törvényjavaslatnak sárkányfogait képezték.

Ez az eredménye az egy év óta alkalmazásban levő egyházpolitikai reformoknak.

Akinek még kétsége lehetett a revízió iránt, az ennek elodázhatlan szükségét a főrendiház szavazata után nem fogja tagadni, amely betetőzi azokat a megszámlálhatatlan néppárti népgyűléseken hozott határozatokat, valamint más pártok tagjainak a revízió iránt kifejtett készségét.

A főrendiház szavazata kézzelfogható bizonyítéka annak, hogy az országban nagy és szervezett *revizionista párt* van, mely a főrendiházban már legyőzte a radikálizmust, a képviselőházban majd csak ezután le fogja tiporni.

A kormány előre látta ezt a vereséget, mivel kormánypárti főrendek csekély számban voltak jelen, azért a kancel-paragraf tárgyalását megelőzőleg meginterpelláltatta magát a képviselőház fölmozgatása iránt avégből, hogy kijelenthesse: »mit csináljon ő a kancelparagraf nélkül és a képviselőválasztások tisztaságát biztosító kuria bíraskodással a választásoknál? tiszta választások mellett a liberálizmus és a radikálizmus egy napig sem állhat fön; föl kell hát oszlatni a képviselőházat, nehogy a kormány kénytelen legyen ott a főrendiház által epureált kuriai bíraskodást a képviselőházban tárgyalatni, amely esetleg ily körülmények között el is fogadná.

Bánffy b. miniszterelnök nyilatkozata szóról-szóra így szól:

»Magára a kérdésre vonatkozólag válaszolhatom, miszerint igenis a kormány azon nézetben van, hogy ezen országgyűlést legközelebb feloszlatassa, illetőleg ez iránt a felségnek elhatározását kérje ki. Ebből következik, méltóságos főrendek, hogy igenis lehetnek tartom. hogy érdemleges ülést a méltóságos főrendek ezen országgyűlés folyama alatt többé tartani nem fognak.

Bánffy b. ily határozott nyilatkozatot nem tehet vala, ha ahhoz ő Felsége részéről nem kapta volna a fölhatalmazást.

A helyzet ekképpen tisztult: megtisztította azt a *főrendiház hazafias és szabadságszerető ellenzéke*, amely a kuriai bíraskodásról szóló törvényjavaslaton

ejtett módosításokkal *az alkotmányos szabadságot mentette meg és meggátolta a radikális önkényuralom felülkerekedését.*

Minden jogtisztelő s szabadságszerető férfiú dicsőíteni fogja a főrendiház határozatát, a mely megadja a most már közelebb megejtendő képviselőválasztásokhoz a jelszókat.

A revízió keresztülvitelével a lelkiismereti szabadság, valamint az alkotmányos jogok és szabadságok megóvása: ez lesz a jelszó a független gondolkodású polgárok táborában; — a másik táborban pedig nem lesz más jelszó a »husos fazekak« megóvásánál, nyitrai és stomfai bicskák segélyével, kancelparagrafokkal, választók irtásával, egyszóval az önző és durva önkény minden eszközével.

És ebben a harcban el kell bukni az egyházpolitikai radikálizmusnak, különben *bukik a dualizmus és veszélyeztetve van maga a monarchia is.*

A Gseft az új képviselőválasztásoknál

Magyarország új képviselőválasztások előtt áll. De milyen választások lesznek ezek?

Száznegyvenhárom új honfoglaló millenáris izraelita magyar jelentkezett Bánffy Dezső liberális miniszterelnöknél, hogy a saját költéségén népképviselő akar lenni Palesztinában. Bánffy Dezső ezek közül kiválasztott negyvenet, a kiknek megígérte, hogy kerületeket ad s főispánjait utasítja, hogy ezen bizalmas embereit

A „TISZÁNTÚL” TÁRCZÁJA.

Egy fölitaláló.

— Irta: KINCSE ISTVÁN. —

Valóságos széllel bélelt ember volt: tett-vett ész és gondolat nélkül. Egy gombostű fejről képes volt órákig is elbeszélni, anélkül, hogy róla valamit mondott volna. Hanem azért a társaságokban mégis szerették. Olyan volt, mint a könyv, ha a tartalma nem is ér semmit, megbecsülik legalább a táblája kedvéért.

Különben pedig Kende Laczinak hívták.

Együtt ült a kompánia. Püsky doktor se hibázott belőle. A doktor értette legjobban, hogyan kell kezdeni, hogy Laczi a súlykot legmesszebb merje vetni.

— No hányadán vagy a szivbajoddal? — kezdte Püsky csak odavetőleg.

— Transit barátom, most nagyon is megteszi.

— Hol kuráltad magadat ki annyira? Az utolsó négy hónapban szinedet se láttuk. Mondd csak, merre csavarogtál?

— Sorra vettem a hazai fürdőket — felelte Kende Laczi duzzadó önérettel.

— No és nekünk semmiről se számolsz be?

— Ahogy tetszik. De hol, melyiknél kezdtem el voltaképpen? Csak úgy zümmög a sok fürdőnév a fejemben. Toplicza, Héviz, B.-Fürdő, Czirkvenicza, Kőbölkut . . .

— Hopp! — kapott Laczi szavába Püsky, mielőtt még folytathatta volna — Kőbölkutról beszélj: mi jóformán arról tudunk legkevesebbet.

— Én meg éppen arról legtöbbet.

— Ne mondd — rázta négy-öt is a fejét tamáskodó tekintet kíséretében.

— Mondom biz én. Hiszen azt a fürdőt én találtam föl: magam is vagyok a keresztapja.

— Akkor hát kutyául kevés kapitális feketik benne — gunyolódott egyik kompánista.

— Egész Zalavármegye pénze gyümölcsözik benne — vágott vissza Laczi. No de hagyjatok békét, hadd kezdjem már egyszer az elején.

— Hallgatunk már.

És Kende Laczi elkezdte.

— No hát gyerekek, ugy történt a dolog, hogy miután a nyáron öt-hat fürdőt már megjártam, vesztettül fogyni kezdett az aprópénzem. Tanácsosnak tartottam elmenni Zala-Szt.-Miklóstra a bátyámhoz. Itt pénz nélkül is ki lehet vallani pár hetet.

Hanem azért veszteg még se tudtam maradni. Az ebédemet zsebre raktam s azután nekivágtam szőlőnek, erdőnek, merre még a nemes vármegye jóvoltából csak a második milleniumra készülnek meg az országutak.

Ilyetén csavargás közben egyszer egy juhászra akadtam. Végig néztem rajtam s jóformán megtetszhettem neki, mert böcsülettel köszöntött, azután előhuzta a csutoráját és megkínált velem.

— Igyék az ur, megkövetem alássan —

szólt mosolyogva — és mondja meg az ur, mit iszik?

Bevezetésnek elég furcsa volt. de annál inkább lépre mentem: huztam egyet a csutorából. S mit gondoltok gyerekek, mi volt benne? Savanyuviz, irgalmatlan komisz savanyuviz.

A bolond juhász savanyuvizet hordozott a csutorájában.

— És hogy fizette kend ezt a pocsolylét a zsidónál? — kérdeztem a magam emberétől, hogy a csutora száját megtöröltem.

— Nem vettem én azt uram a zsidónál.

— Hát?

— No hát magam fakasztottam. Ahunn la, ott alant a domboldalból jókora követ ástam ki s annak a nyomába forrás támadt. Eddig talán már malomkereket is meghajtana.

Ez a magyarázat megbillentette pillanatra az eszem egyensúlyát. Zavartan néztem magam elé. Hanem végtére megint elkértem azt a csutorát. Hatalmasat huztam belőle s most akár csak egészen más ize lett volna. Kitűnő viz volt az nagyon, olyan, hogy olyat nem evett hamarosan az egész osztrák-magyar monarchia.

— Az áldóját is! — gondoltam magamban — ide fürdőt kell építeni. Legalább ha más nem, a szenvedő emberiség bizonyosan örök időig fogja áldani Kende Laczi emlékét.

Föllármáztam az egész vármegyét. Az orvosok hiteles okmányokkal bizonyították, hogy az ujonnan fölfödözött víz páratlan a maga nemében: a szivbajt épen úgy gyógyítja mint a törött lábat s ha valaki pontosan betartja a

minden tőlük kitelhető módon támogassák. Ezen jelölt urak közül a legtöbb nemcsak a saját választási költségeit viseli, hanem azonfelül tekintélyes pénzüsszegekkel járult a szabadelvű párt kasszájához, mely a zsidók pénzétől megáradt, a minnek Bánffy nagyon örül. Egy bórnyáros, ki a honvédeknek szállított bakancson nagy vagyont szerzett, százezer forintot ajánlott fel a gödöllői kerületért, mert ő a király képviselője szeretne lenni; s Beniczky főispán hiába kérte a minisztert, hogy kegyelmezzen a kerületnek. Egy másik, ki a hadseregnek konzerveket szállít, szintén százezer forintot áldoz a liberalizmus oltárára, s ezért Erdélybe küldetett le tiszteletbeli székelynek. Miatta Haller főispán összeveszett Ugron alispánnal, s mondják, hogy párbaja is lesz a főispán urnak a hadsereg szállítójáért, kinek a törvényhozásban kell ülnie. Egy harmadik zsidó jelölt, ki messterségére nézve budapesti ügyvéd, szintén százezer forintot fizet a liberális közalapba. Ha mind a negyven százezer forinttal adóztatott meg az élelmes főrabbi, akarom mondani főminiszter által, ezen sarcból éppen négy millió forint kerülne a magyar nép megvesztegetésére, lélekvásárlására. S ha minden Judás száz forintért tagadja meg hitét s adja el magát a zsidóknak, negyvenezer liberális szavazatot fogja elárulni a hazát.

Ezt nevezik alkotmányosságnak.

De nem lesz ugy. A magyar nemzet nem tagadja meg Istenét, őseit, önmagát! Nem árulja el legszentebb kincsét, hitét, tisztességét s becsületét.

A pénz nem fog dönteni Magyarországon sorsa fölött. Vannak még becsületes választók Magyarországon.

ORSZÁGGYÜLES.

A főrendiház ülése.

Budapest, szept. 30.

Elnök: Báró Vay Béla.

Jegyzők: Gyulai Pál, Gaál József, Cziráky Antal gróf, Nyáry Béla báró.

Elnök: Délelőtt 10 órakor nyitja meg az ülést.

Az elnöki előterjesztések után

Császka György, kalocsai érsek: Indítványozom, kéressék föl az elnök, hogy ő felségét október 4-iki legmagasabb névnapja alkalmából a főrendiház nevében üdvözlje. Beszédét így végzi: Éljen ő felsége a király! (A főrendek fölállanak. Általános éljenzés.)

Elnök: Jelenti, hogy báró Vécsey József interpellációt jelentett be.

A képviselőház főslozlatása.

Vécsey József báró: Aziránt interpellálja a belügyminisztert, mi igaz azokból a szállongó hírekből, hogy az országgyűlés idő előtt fog főslozlatatni. Azért kérde ezt, mert az a főrendiház tárgyalásának a rendszertelenségét vonja maga után.

Bánffy Dezső báró miniszterelnök: Nem érti, hogyan hozza kapcsolatba Vécsey báró a főrendiház tárgyalásainak a rendszertelenségét az országgyűlés főslozlatásával. A tárgyalások menetében különben nem lát rendszertelenséget, az most is az eddigi gyakorlat szerint történik, ha valamely javaslatot a képviselőházban letárgyalnak, azt átküldik a főrendiházba tárgyalás végett. A mi magát a kérdést illeti, válasza az, hogy a kormány elhatározta a képviselőház közelebbi főslozlatását és erre nézve kikéri ő felsége engedélyét. Kéri válasza tudomásul vételét.

Vécsey József báró: A miniszterelnök választát tudomásul veszi s egyszersmind egy másik interpellációt terjeszt elő.

Elnök: Engedelmet kérek, az első interpellációt be lévén fejezve, kérdem a főrendiházat, tudomásul veszi-e a miniszterelnök választát?

A főrendiház a választ tudomásul veszi.

Vécsey József báró: Tekintettel arra, hogy az új választások mindjobban közelednek és tekintettel arra, hogy a múltban a választások alkalmával mindenütt katonaságot vettek igénybe, kérde a belügyminisztertől, miként véli összeegyeztethetőnek a katonaság részvételét a választásoknál a választási szabadsággal? Kérde továbbá, hajlandó-e a belügyminiszter a választási lajstromok elkészítése körül fölmerült számtalan panaszt orvosolni.

Perczel Dezső: Az első kérdést illetőleg csak úgy véli alkalmazhatónak a katonaságot a választásoknál, amennyiben a választási jog megvédésére az szükséges és amennyiben az a törvényekkel megegyezik. Csakis szükség esetében, a szükség mérvéhez képest tartja szükségesnek a katonai asszisztenciát. Ami a második kérdést, a választási lajstromokot illeti, e tekintetben nem tehet semmit, mert a választási lajstromok a központi választmányok hatásköréhez tartoznak s így szóló legfőbb odahathat, hogy a központi választmányok a törvény értelmében járjanak el. Egyébként pedig a kuriai bíráskodásról szóló törvényjavaslatra, mely most van tárgyalásra tűzve, utal. Kéri válasza tudomásul vételét.

Vécsey József báró: Ami az első kérdésre kapott választ illeti, azt sajnálattal veszi tudomásul. A mi a választási lajstromokat illeti, azt vette ki a válaszból, hogy az a körül föl-

merült visszaéléseket, a napirendre kerülő kuriai bíráskodásról szóló törvény fogja orvosolni. Ez a törvény, ha elfogadjatik, csak némi jogorvoslatot fog nyújtani, de a bajokat teljesen szanálni nem fogja. A választ nem veszi tudomásul.

Perczel Dezső belügyminiszter rövid válaszra után

Elnök: Kéri azokat, kik a választ tudomásul veszik, álljanak föl. (Kisebbség!) **A főrendiház többsége a belügyminiszter választát nem veszi tudomásul,** miért is az a jövő országgyűlésen napirendre fog tüzetni. (Derűtlenség.)

A főrendiház ezután vita nélkül megszavaz több kisebb, a képviselőház utolsóelőtti ülésén megszavazott törvényjavaslatot és több vicinális vasútra vonatkozó törvényjavaslatot elfogad és ugyanerre vonatkozó engedélyezést tudomásul vesz.

Következik

a kuriai bíráskodásról

szóló törvényjavaslat.

Gaál József jegyző: Ismerteti a bizottság jelentését a javaslatra vonatkozólag, melyet elfogadásra ajánl.

Erdély Sándor igazságügyminiszter: Hosszasabban ismerteti a javaslatot, mely a jövőben hivatva lesz teljesen megvédeni a választások tisztaságát és szabadságát. A törvényjavaslat a bifurkáció elvén alapul s így a mi országunk igényeinek legjobban megfelel. Természetes azonban, hogy akik a bifurkáció elvével nem vallanak egyet, azok a javaslatot nem fogadják el. Meg van győződve arról, hogy ez a javaslat a kath. papságra is csak kedvező. Azért hozza ezt föl, mert sokan úgy akarnak feltüntetni a dolgot, mintha a kath. papságot akarnók elnyomni a javaslattal. A javaslat egyes szakaszai nem irányulnak vallásfelekezetek papjai ellen, hanem igenis irányulnak mindama felekezetek azon lelkészei ellen, a kik az oltár előtt, a megszentelt dolgokkal való korteskedést űzik, ami nem más, mint a vallás profanálása és ami egyenesen a vallásatlanságra vezet. A kormánynak mindig az volt a sarkalatos elve, hogy a vallásfelekezetek közötti viszályokat megszüntesse, hogy azok között a békét fentartsa s e javaslat elkészítésénél is ez a cél vezette. Kéri a javaslatnak általánosságban való elfogadását.

Samassa József egri érsek: Őszinte véődje a népképviselői kormányrendszernek s talán sohasem jobban mint ma. E törvényjavaslat szoros összefüggésben van a népképviselői kormányrendszerrel, azért óhajtja kifejezni e fölött való nézeteit. Korunkban a kormányok fordulatai igen gyorsak. Kinek a

előírt dietát, úgy még a kolera ellen is hatalmas orvosság.

A részvénytársulat megalakult, névről meg én gondoskodtam, elnevezvén az építendő fürdőt Kőbölkutnak.

Kicsitől nagyig mindenki meleg érdeklődéssel kísérte a vállalat prosperálását. A részvényekkel maga a főispán házalt s nem tellett bele két hónap, máris valamennyit elkaptok. Mellesleg jegyzem meg, hogy a juhász kétszáz darabot kapott belőlük ingyen s azért nyomban fölmondta gazdájának a szolgálatot.

— Hát rólad megfeledeztek? — kiáltá Püsky hangosan hahotázva.

Laczi meghökken, hanem csöppet sem jött zavarba.

— Az én érdemeimet jegyzőkönyvbe veték megtoldva azon privilégiummal, hogy mindenkoron ingyen fürdőzhetem Kőbölkuton. Kirtartanak mindennel.

— Ugy látszik az intéző körök nagyon jól ismertek már — szólalt meg egy kompanista — azért nem adtak részvényt. Azok úgy se vallottak volna ki három esztendő az iróasztalod fiókjában.

— Abban igazad lehet, komám — felelte Laczi mosolyogva — mert tudod, én nem igen szeretem a heverő tőkét. Föelvem a forgatás.

— Isten éltesen, Laczi! — fogta Püsky a poharát — s nevelje nagyra Kőbölkutat!

— Erre már iszom — volt a válasz.

Kociztattak, egyszer, kétszer s ki tudja hányszor utána.

Pedig hát Kende Laczinak nem lett volna szabad innia. Szívujja miatt eleget tiltották neki az orvosok. Csak hogy az orvos jelenlétében úgy tartják, minden szabad a betegnek és Laczi is Püskyben bizott.

A társaság java része elitta már az eszét, neszezték, lármáztak, ahogy ilyenkor már megszokott történni. Hanem az egyszer olyan valami is történt, mi máskor ritkán szokott megéssni. Kende Laczi tudniillik egyszerre csak lefordult a székről: elővette a szívgyörcse.

Valamennyien segélyére siettek. Szobát nyitattak s lefektették. Püsky ott ült az ágya mellett. A többi meg köröskörül leste, mikor tér már egyszer magához.

Vége fölvetette pilláit. Rövid vártatva megszólalt Püskyhez fordulva.

— Látom, csak szamarak vagytok ti doktorok valamennyien. Ebből a rongyos nyavalyából se tudtok kigyógyítani.

— Kigyógyítlak barátom, csak fogadnád egyszer a szavamat.

— No hát megfogadom. Hadd halljam, mi lesz a kura.

— Először is fürdőre mégy.

— Fürdőre? — kérdé folyton a fejét rázva s azután gunyosan kezdett el kacagni.

— No nem tetszik? — kérdé Püsky.

— Igenis hogy nem.

— Pedig annak meg kell lenni. A fürdőorvost majd utasítom, hogy farkasguzsba kössön, mihely poharat fogsz a kezébe.

— Könnyen beszélsz — kaczagott tovább

Laczi megszokott metsző szarkazmusával, vagy talán ti kölcsönöztök nekem visszafizetési kötelezettség nélkül pénzt az én fürdőzésemre?

A tisztelt kollegák közül pár épen azt akarta mondani, keressen másutt olyan bolondokat, de ne köztük, hanem Püsky megint megszólalt:

— Ne félj barátom semmitől, mindenről gondoskodva van. Garas, az kevés, de annyit se kérnek tőled. Ellátnak úrimódon.

— S hol vannak azok a bolondok?

— Kőbölkuton — volt a válasz — ott neked szabad fürdést biztosítottak.

Az orvos alig tudta bevégezni szavait, mert hangos hahota szól már bele szavaiba. A kompanisták önkénytelen föl kacagtak erre a mulatságos ajánlatra.

Kende Laczi csak most eszmélt föl. Eszébe jutott, mennyi mindent hordott ma este össze arról az új fürdőről s most ezek az emberek mind az ő kontójára mulatnak.

Irtóztató haragra gerjedt. Szemei vadul forogtak, kiugrott az ágyból s fölindult hangon neszezte:

— Ti, ti akartok engem lóvá tenni, gazemberek? No megálljatok! Most csak azért is elmegeyek Kőbölkutra... de ha visszajövök, egy szót se referálok nektek ti himpellér gazemberek...

Kisietett az ajtón s befutott az éjszakába. Hová? merre tartott? azt csak az égen ballagó fiastyuk tudná megmondani.

kezébe fog kerülni ez a javaslat, ki fog azzal élni? A kérdés lényege itt az, vajjon a választási szabadság, a polgár jogai megvédettek-e ezzel a javaslattal? A főkérdés az, hogy a törvényjavaslatban benne vannak-e a politikai szabadság, a választási jog védelmének biztosításai s niucsenek-e benne olyan dolgok, a melyek inkább alkalmasak egyesek zaklattatására. Vannak e törvényben olyan ssakaszok, a melyek a lelkészeknek egyenesen megtiltják, hogy a választásoknál befolyást gyakoroljanak. Mire fog ez vezetni? arra, hogy a nép a maga tudatlanságában szavazások alkalmával veszélybe fogja dönteni az országot az urnánál.

A mely országban az erő a jog és szabadság fölül helyezkedik, ott kétségtelenül a népképviseleti kormányzat lényege lerontatfk.

De nemcsak ezzel a veszéllyel van ez összekötve, a mi a parlamentet fenyegeti, hanem egy más veszély is vezet társaságában. Ezt a veszélyt kimutatta I. Lipót belga király, a ki egyszer azt mondta: mindazon rendszabály, mindazon intézkedés, a melynek eredménye egy párt felsőbbségének állandósítása lenne pártok felett, meghamisítaná a képviseleti kormányrendszert és válságot is vonhatna maga után. Nagyon bölcs és mélyreható kijelentése egy fejdelemnek, ki az alkotmányos országlást e kontinensen legjobban gyakorolta. Valóban, a kontinens parlamentjeinek története teljes igazságot szolgáltat nekik, mert ily körülmények közt a parlament ellenőrző, bíráló és ellenálló kötelességének érzete lassanként eltompul, meglazul, végre megszűnik és beállhat az a boszontó és szomorú tünet, hogy a parlament a helyett, hogy az ország összes értelmiségének nemes küzdőtere lenne, a hol egy gyámság alól kinőtt népet izgatni képes legnagyobb feladatok teljes napfényen, az értelmi nagy erők közreműködésével megoldatnak: egy néma testület színhelyévé válnék, hol nem vitatkoznak többé, hanem engedelmessé válnak. Pedig azt hiszem, mélt. főrendek, hogy a parlamentben vitatkozni épp annyi, mint törvényt alkotni. Mert nem elég valamely reformot kikiáltani, meg kell annak a szellemeket nyerni, meg kell az ellenvéleményeket győzni, fel kell kelteni magának a közvéleménynek mozgalmait annak a törvénynek támogatására. Mert egy közép-szerű törvény is, melyet a közvélemény támogat, hatályosabb, mint egy jó törvény, melyet csak szavazat parancsol. A parlamentek — mint az európai parlamentek példája mutatja — ha nem vitatkoznak, csak szavaznak.

És mire valók akkor? Nem egyébre, mink arra, hogy álarcul szolgáljanak az önkénynek és ők is despotákká válnak, mert nem lévén korlátozva hatalmukban, nem tűrnek semmi ellenkezést, önkényes akarattal szemben. Leverik a kisebbséget, összetörnek minden ellenállást. Pedig ez a despotizmus kegyetlenebb, gonoszabb, mint az egyeduralkodóké. Mert azokat gyakran visszatartóztatja a felelősség érzete a néppel és a történettel szemben; de az emberek nagy gyülekezete ezt nem ismeri, nem lévén felelős. És ha egyszer észreveszi, hogy mindent tehet, nem retten vissza semmitől, a népfeltség teoriáját egész ridegen alkalmazza.

Azt, hogy oly politikai áramlat válik uralkodóvá, a hol a parancsolókat és az engedelmessékedőket egyaránt csak egy szenvedély vezeti, egymást kölcsönösen kihasználni, nagyságuk, érdekeik kielégítésére, ezen politikának legnagyobb mestersége az, hogy midőn másoknak szolgálai engedelmességét elfogadja, elhitheti másokkal, hogy ő maga szolgál, de azután mélt. főrendek, eze uralom alatt a tömegeknek kiszákmányolása nem sokára nem fog más háttart ismerni, mint azt a veszélyt, mely az alattvalók türelmével való visszaélésből és megvetésből magukat a trónokat fenyegeti.

Készségesen elismerem, hogy az előttünk fekvő törvényjavaslat oly helyes intézkedéseket tartalmaz, melyek, ha komolyan végrehajtnak, ezen előttem a kontinensen létező parlamenti veszélyeknek szolgálhatnak akadályul és azért én a törvényjavaslatot azon reményben egyébként, hogy egyes részei, melyek nekem aggályosoknak látszanak, részint azért, mert a végrehajtás lehető sikertelensége miatt magának a törvénynek tekintélyét csorbitják meg,

részint pedig azért, mert egyes intézkedéseknél nem sikerült kikerülni a túlhajtást, a túlzást, nem sikerült eltalálni a helyes mértéket, a társadalmakat fentartó igazságokkal szemben, a részletes tárgyalás alkalmával megnyugtató szövegezés által módosíthatni fognak, mint határozott lépést a javulásra elfogadom. (Élénk helyeslés.)

Keglevich István gróf általánosságban elfogadja a törvényjavaslatot, bár azt rossznak és hiányosnak tartja. A törvénynek egyes intézkedéseit azonban el nem fogadja, mert zaklatást lát a felekezeti és nemzeti ellen, már pedig ő nem tudna egyik részen liberális lenni, a másikon meg nem. Általánosságban különben elfogadja a javaslatot. (Helyeslés.)

Elnök felteszi a kérdést szavazásra. A javaslatot általánosságban egyhangulag elfogadják.

Elnök az ülést 5 percre felfüggeszti.

Szünet után

a részletes tárgyalás

következett.

Az 1. és 2. §-t elfogadták.

A kormány leszavazása.

A 3. §-nál

Zichy Nándor gróf: Nagyméltóságú elnök ur! Méltóságos főrendek! Méltóztassanak kegyesen megengedni, hogy ezen szakaszra nézve külön tehessem meg módosítványomat, amely eképen hangzik: »Ha a képviselő az 1878. évi V. t.-cz. második részének 6. fejezete 171, 172, 173. és 174. §-aiba foglalt cselekmények miatt elítéltetik, vagy ily cselekményekben részes. Ez tételnék ahelyett, ami a 7. és 8-ik pontban foglaltatik. E két pont helyett tehát egy pont volna, a 7-ik és a további beiratkozások eszerint volnának kiigazítandók.

Méltóztassanak már most megengedni, hogy ezen módosítványomat röviden indokolhassam. Én nem követem indokolásomban a t. igazságügyminiszter urat a topografikus térre, nem a miniszterium által hangoztatott nemzeti politika igényeinek terére, nem disztigvólom, amennyiben kell a hivatalos és a hivatalnokokban felismerendő közvélemény és nemzeti politika vezérei előtt meghajolni és azokban központosítani azt, amit a választókban keresek. Én tisztán és egyszerűen ezen szakaszhoz akarok szólni.

Mit tartalmaz a törvényjavaslat szövegezése szerint ez a szakasz? Kiragad némely tételt a magyar büntetőtörvénykönyvből, az 1878. évi V. t.-cz. VI. fejezetéből, a melynek czime »az alkotmány a törvény, a hatóságok vagy a bírósági közegek elleni izgatás« és ezeket részben újabban szövegezve reprodukálja.

Ezen kiemelés a törvény egyes szabványainak természetesen azonnal azon gondolatot gerjeszti, hogy az célzatossággal történt, mert különben nem látom át, hogy ugyanazon törvény ugyanazon fejezet ugyanazon büntényre vagy vétségre czélzó szabványaiból csak épen egy részt emeljük ki és a többit elhallgassuk. Ezt több tekintetből nem tartom helyeselhető eljárásnak. Először nem azért, mert a büntető törvénykönyv, a marandóságnak alkotó törvény, azt a törvényhozás hosszú megfontolás után alkotta és a büntető törvénykönyvet czélzatosan, egyes tüneteknek benyomása alatt alkotni szerintem igen elhibázott eljárás. A másik tekintet, a mely miatt ezen eljárást rosszallom, amely miatt kénytelen voltam magamtól kérdezni, hogy hát csakugyan gondolható-e az, hogy a miniszterium annyira megfellekedt azokról, a melyeket megvédeni kötelessége: hogy épen csak a kisebb kevésbé súlyos vétségeket emeli ki ezen szakaszok sorából és a nagyobbakat nem.

Nem találjuk-e fel szükségkép azon gondolatot, hogy a kicsinyeket akarja csak célzatosan büntetni, a másik irányban való agitációt pedig, azt a kimondhatatlan kárt, a mi ott okozható, azt semmibe sem veszi. Talán conventiával viseltetik ezen irányok ellen? És mik ezek? Méltóztassanak a törvénynek erre vonatkozó 173. §-át elolvasni. Öt évre terjedő államfogházzal büntetendő az, a ki a 171. §-ban meghatározott módon a király személyének sérthetlenségét, a trónöröklés törvényes rendjét, az alkotmányos államformát, a törvény kö-

telező erejét megtámadja. Hát ezeket szabad akkor a képviselőjelölteknek elkövetni? Ezek miatt nem semmisítetik meg a választás, hanem csak akkor, ha az előbb izgatásnak jelzett tényeket követi el, de ezeket a törvényben is súlyosabb szóval érintettek semmibe vesszük?

Menjünk tovább: (olvassa): »...ugyszintén az is, aki az alkotmány egyes intézményei, a monarchia másik államával fennálló kapcsolat, vagy a magyar államot képező országok közötti állami közösség ellen, vagy a királynak az országgyűlésnek, az országgyűlési bizottságoknak vagy a közös ügyek tárgyalására hivatott bizottságoknak törvényessége ellen lázító.« Minderről egyedül csak egyet látott jónak, kiragadni a képviselőháztól ide felterjesztett törvényjavaslat: a magyar államot képező országok között fennálló állami közösség elleni izgatást, a többi elfelejtik ez alkalommal és esakis erre fektetik a súlyt.

Én részemről nem tartanám igazoltnak lelkiismeretem előtt, hogy ily irányba tereljem a véleményét s azért kívánom, hogy egész terjedelemben vétessenek fel ezek ugy, a mint a büntetőtörvényben vannak, először azért, hogy félre ne vezetessék a közvélemény, másodsor azért, mert ezen irányokat is épen ugy figyelemre méltatandónak tartom, mint a többieket. (Helyeslés balfelől.) De van még egy más dolog. Okvetlenül azon eszme támad lelkünkben, midőn ezt látjuk, hogy itt a szószentri reproductio némely változtatásokkal nem czél nélkül történik. Az 1870-iki törvény dialectikája az 1848-iki fogalmak és jogi szabványok szerint fejlődött; de 1848-ban a házasságjog intézménye alatt egészen mást értettek, mint a mit értenek 1896-ban. Ma a közönséges emberi felfogás csak a polgári házasságot érti ezalatt, holott a büntető törvénykönyv a házasságot, mint azon általunk szentségnek tekintett, az államok által legnagyobb tiszteletben tartott intézményt vette védpajzsa alá, a mely az emberi társaságnak és államnak egyedüli biztos és egyedüli valóságos alapja. Ezt talán nem akarjuk ma megvédeni.

Hiszen ily magyarázat mellett a nép azt fogja hinni, hogy Magyarországon semmiféle más házasság sem részesül a törvény oltalmában; pedig magyar törvény szerint más államokban kötött házasságok Magyarországon is érvényesek, azokat is meg kell védeni. Nem hiszem, hogy léteznék Magyarországon komoly bírói személy és tekintélyes bíróság, a minő a kuria, a mely másképen értelmezhetné a dolgot, de értelmezhető igenis a közönség által. Legalább a szavakat válogassuk meg tehát jól, de másrészt az egész jurisdictiot, az egész szakaszt, az egész törvényes magyarázatot ellökjük, és egy új, egy a mostani viszonyok benyomása alatt álló és esetleg igen sérelmes magyarázatnak ajtót-kaput nyitunk. Kérem a méltóságos főrendeket, legyenek szívesek e módosítványomat elfogadni. (Élénk helyeslés balfelől.)

Erdély Sándor igazságügyminiszter kéri, hogy e módosítás mellőztessék, mely ha elfogadhatnák, az előző pontokra is vissza kellene menni és ott is idézni kellene az 1878. V. tcz. megfelelő rendelkezéseit. Az Ausztriával való kapcsolati izgatást, érvénytelenítési oknak fel nem veheti, mert hisz ez esetben 48-as programmal nem lehetne fellépni senkinek. Az egész módosítványt kéri elutasítani. (Helyeslés.)

Hunyady László gróf elfogadja Zichy módosítását.

Gáll József felszólalása után

Zichy Nándor gróf szólni kíván. (Felkiáltások: Szavazzunk!)

A módosítványt a többség elfogadja.

Zichy Nándor: Méltóztassék megengedni, hogy ezen szakaszra nézve további módosítványomat beadjam és pedig azt, hogy az egész szakasznak a) pontja kihagyassék, a 10. pontban pedig, a mely azután a 9. pont lesz, a mostani 9. pontra való hivatkozás elmaradjon. Méltóztassék megengedni, hogy röviden indokoljam ezen módosítványomat. (Halljuk! Halljuk!)

A miniszter ur az általános tárgyalás alkalmával rámutatott arra, hogy tulajdonképen ez a pont és a 169—170. §-ok a törvényjavaslat meritumát képezik és hogy enélkül: a törvényjavaslat a miniszteriumnak voltaképen

nem kell. Azt ugyan nem mondotta ki, hogy abban az esetben visszavonja, mert akkor nem lett volna más utunk, mint egyszerűen a törvényjavaslat ellen szavazni s részletes tárgyalás alapjául sem fogadni el, mivel különben az egész tárgyalás szószaporítás lett volna. Ez a kijelentése homlokegyenest ellenkezik a törvényjavaslat szentesítésével; hiszen ezen pontok nem voltak benne, mikor a miniszterium jónak látta a kuriai bírásokra vonatkozólag törvényjavaslatot betervezni és velem együtt — úgy hiszem — az egész ország azt vélte, hogy egyrészt egy régi törvényszabásnak eleget tegyen, másrészt pedig eleget tegyen a főlháborodott közvéleménynek azon választások körül elkövetett visszaélések megtorlása és a jövőben meggátlása érdekében, a melyek miatt a közvélemény felháborodott és a melyek legnagyobb részében a kormányának vagy a helyi hatóságoknak közegei szerepeltek, a melyek a mi jelenlegi megyei korrump rendszerünk mellett nem egyebek többé, mint a magukat örökítő közgazgatási hatóságoknak önmagukat újra meg újra behelyező határozataiból eredő és a miniszteriumtól mindenben függő közegei. Ezek jelölik ki azután a választásoknál az ottani közbenjáró közegeket, nem pedig az a megyei közönség, a melynek ma már a szája be van kötve s amely a megye termeibe be sem megy, mert tudja, hogy hiába beszél. De ha már erről a szakaszról és pontról beszélünk, akkor megvallom, hogy saját álláspontomból nekem is erre kell a legnagyobb súlyt fektetnem, mert én ebben a keresztény és katolika egyház elveinek megtámadását, látom, ez a kulturháborúnak provokációja; ennél nagyobb mértékben az még eddig sem provokáltatott. És miért? Miben áll a katolikus egyháznak lényege, legfőbb ténykedése?

A fegyelemben, a malasztoknak osztogatásában és megvonásában és ezzel a világon s mindenesetre pedig a tulvilágon a jóknak megjutalmazására és a rosszakat büntető isteni igazságszolgáltatásra való utalással vezet a lelkeket. Ebben a lelkipásztorkodó papság, az egyház feje és az egyház törvényei és rendeletei szerint, melyeket a püspököktől, mint az apostolok utódaitól átvesz, a lelkipásztorkodó papság eljárni köteles, mert különben hitszegővé lesz és magát teszi az örök büntetésre méltóvá. (Ugy van! Ugy van! jobbfelől.) Ez a legnagyobb konfliktus a lelkiismeretben, sokkal súlyosabb, mint az elkeresztelési rendeletről támadt konfliktus. És kérem, van-e erre szükség? Hiszen a kormányának tulságos a kath. egyházra való befolyása ebben az országban. Hiszen a miniszteriumok folytonosan támadják a püspököket, ezt a lelkészt, vagy káplánt innen oda mozditja és tegye rosszabb helyre, zsarolja, erőszakolja, (Ugy van! jobbfelől) hogy az ő szolgálatában és nem az egyházért lelkesülő szolgálatában járjanak el. Hát nincs ennek más útja és módja? Hát vajjon azóta, hogy a katolicizmus az országban létezik, az állam nem tudott-e azzal meglenni épen a püspökök útján a szentszékekkel való kapcsolat útján? A lelkiismeret feletti hatalmaskodás útja és módja sérelmes és az egyházra nézve lealacsonyító; azért e javaslatot katolikus szempontból, katolikus lelkiismerettel elfogadni lehetetlen. Erre csak a helyzetének sulya alatt megbotlott és a szabadságot kellőleg meg nem itélő felfogás vezetethette magát. Én úgy hiszem, hogy komoly megfontolás mellett maga a kormány is nagyon fog örülni azon, hogy ha ily szélsőségekre nem fogják vinni a dolgokat és ha a meghátrálás útját egyengetjük azzal, hogy a törvényjavaslatnak ezen pontjának eltörlését ajánlom.

Kérem méltóztassék indítványomat elfogadni. (Élénk helyeslés és éljenzés jobbfelől.)

Erdély Sándor igazságügyminiszter nem fogadja el a módosítást, mert nem látja Zichy aggodalmait. A javaslatba már ugyanis sok olyan rendelkezés van felvéve, mely eredetileg nem volt benne. E szakasz rendelkezését a katolikus egyház és az igaz vallásosság rendelkezéseinek tartja, kéri elfogadásukat. (Helyeslés jobbfelől.)

Schlauch Lőrincz, kardinális és püspök:

Nem kívánok beszédet tartani azon nagy elvek fölött, melyek egy választási törvénynek akár megalkotásánál, akár gyökeres reformjá-

nál irányadók lehetnek, csak általánosan reflektálni kívánok *nehány pólintézkedésre*, melyek a törvényjavaslatban foglaltak és a melyekkel — mint mondják — a választások tisztaságát akarják biztosítani.

A választások tisztaságára nézve csak általában azt kívánom megjegyezni: hogy az *mindig arányban áll a közérkölciséggel*. Ahol a vezetők erkölcsösek, ott tiszta választások lesznek, bármily tökéletes legyen a választási törvény; ellenben corumpált korszakokban a választások is ezeknek megfelelők lesznek, bármily tökéletes legyen a törvény és itt nem segítenek *sem a coercitiv rendszabályok, sem* — a mint az ezen törvényjavaslatban foglaltatik — a *kuriai vagy más bírások, sem a börtön*.

Az ugynevezett Bach-korszaknak lezajlása után az első választások és az 1867-iki országgyűlési választások is az 1848-iki, akkor még meg nem corrigált és ma is lényegében fennálló választási törvény alapján történtek; — és méltóztassanak visszaemlékezni, hogy mennyi jeles, jellemes, mennyi fenkölt szellemű, mennyi igazi államférfiui tehetséggel tündöklő férfi ült a törvényhozás termeiben! Igen! mert a nemzet megfosztva alkotmányától tizenegy évi szenvedés által felfogásaiban, érzelmeiben, hazaszeretetében mintegy megtisztulva, egy páratlan ideális, mondhatni költői fellobbanásban oly választásokot ejtett meg, melyeken a coruptiónak foltja nem volt észlelhető. És ma!?

Tartózkodom a mondottaknak részletezésétől, vagy a jelen törvényjavaslatra való alkalmazásától; de nem tehetem, hogy észrevételeket ne tegyek a törvényjavaslatban foglalt igen fontos intézkedésekre, melyek a választások tisztaságának megőrzése végett, a hatalommal való visszaélésnek oly lehetőségeit tüntetik föl, melyek a mai korban oly magasra tartott jogállamnak eszméjét teljesen megsemmisítik és amelyekkel az államhatalom a magasabb államférfiui felfogásnak és előrelátásnak tekinteten kívüli hagyásával oly térre lép, ahol nem a nyugodtan átgondolt államraison, hanem a szenvedély fog uralkodni. Érttem a törvényjavaslatnak azon intézkedését, mely kiválságosan a *vallásoknak szolgálai ellen van irányozva* és amely kihatásában és alkalmazásában könnyen a lelkiismeret szentélyébe fog hatolni.

Ezen intézkedés a visszatörlesztés természetével bir, ezzel pedig a politikai téren az államférfiak csak a legtrikább, csak a legvégsőbb esetekben elhetnek, mert a visszatörlesztés rendszer az elkeseredés terére szoritja az elszellemeket, a mi a köznyugalomra, magára az államra nézve veszedelmes, hogy ne mondjam végzetes lehet.

A visszatörlesztés az erőszaknak eszköze, ez pedig nem nyugtat meg, hanem ellenkezőleg az izgalmat permanentiában tartja. A visszatörlesztés nem pacificatio, hanem a hatalomnak oly kiélesítése, mely a hatás és ellenhatás esélyei közt ingadozván, mindig újabb és újabb harcokat idéz föl.

Politikai téren tehát a visszatörlesztés nem bir azon eredménnyel, melyet a visszatörlesztés gyakorlók töle várnak; sőt éppen az ellenkezőjét idézi föl és másodsor ellenkezik azon nemes önmérséklettel, melylyel minden kormányának birnia kell azokkal szemben, a kiknek nevében és meghatalmazásával kormányoz. A hatalommal lehet visszaélni, de a visszaélés nem jog — és sarkában mindig ott van a nemesis.

Az egész egyházipolitikai harc egy miniszteri rendelettel kezdődött, mely maga is a visszatörlesztésnek eszközt használta az elkeresztelt papok ellen. Hogy mi fejlődött ki ezen makacsul fentartott rendeletről, azt a szomorú következmények mutatják. Bölcs államférfiui mérséklettel a bajt csirájában el lehetett volna fojtani; azonban a szenvedély, melytől egy állam férfinak távol kell állani, összetévesztette a célt az eszközzel; a *cél a pacificatio volt, az eszköz a retorsio*, — az első meghiusult, mert a másik lett a cél. Lépésről lépésre haladva az egész politikai actio mindinkább a radicalis reform terére lett szoritva, ahol is természetes logikai következetességgel elsőben és kiválságosan a katolikus egyház elleni harcoknak színét vévén fel, ma ott áll, hogy a szabadságot a sza-

badság nevében készül elnyomni. Nem egyszer emeltük fel óva figyelmeztető szavunkat, oda mutattunk azon veszélyes irányra, amely felé az egyházipolitikai kérdés sodortatni fog. Tisztán állott előttünk a cél, ismertük az eszközöket és tényezőket, melyek mozgásba hozhatók. Aggodalmainkat osztotta a közérzület, ugyszólván általános volt a meggyőződés, aminek itt e teremben nyíltan kifejezést is adtak, hogy a mozgalom végcéljában *akatholikus egyháznak az államtól való elszakítására van irányozva*. Ezt mi veszélyes kísérletnek tartottuk. Mert a hol a viszony oly szoros volt, mint Magyarországon az egyház és állam közt, a hol a nemzeti életnek functiói az érdekeknek oly mély átszővődését mutatták, ott a szakítás rákództatás nélkül nem történhetik. És mivel a katolikus egyház az említett — nyolczszázados — köteleknél fogva a radikális rendszabályoknak leginkább utjában állott, természetes következményként feltűntettük, hogy ezek annak meggyengítésére, megbénítására törekednek.

Tagadták!

A következmények azonban bizonyították, hogy a közérzület helyes volt. A polgári házasságban indirecte megtagadták a keresztény házasság szentségét, ezt érvénytelennek, amazt egyedül és kizárólag érvényesnek jelentvén ki; a zsidó vallásra való áttérési jogosultságban a keresztység eltörölhetetlen jellegét, ez által és a felekezetiességben megtámadták a magyar állam nyolczszázados keresztény jellegét — és ma az előttünk fekvő törvényjavaslatlal behatolnak a templom szentélyébe és a börtön ajtaja elé állítják a katolikus papot.

Igy jutott az államhatalom hatásköre elteltebe a katolikus egyház hatáskörével, mely az első lépés a laicizálásra.

Végzeteljes tévedés! melynek következményei beláthatlanok. A történelemnek is van pszichológiája és soha sem kellene tekinteten kívül hagyni azon tapasztalati tény, hogy a *legszerencsétlenebb coercitiv rendszabályok azok, melyek vallási színezettel bírnak*. Ha egyrésztől — mint a szóban forgó állítólagos kihágási esetekben — kárhozható kell az egyes helyeken egyesek által történt túllépését a mérséklet határának, lehet-e másrésztől az államhatalom feljogosítva egyesekért sújtani egy egész rendet, egy egész osztályt és azt a haza vagy Európa színe előtt pellengére állítani, vagy egy *«loi des suspects»* féle törvényvel a Damocles kardot tiz, vagy több ezer művelt férfi feje fölé állítani, mely akkor hull le, amidőn azt a pártszenvedély, vagy a bosszu akarja? Vagy mondhatni — e pacificatiónak azt: ha, amidőn a szenvedélyek úgy is mélyen dülnek, egy újabb törvényt alkotunk, amely a helyett, hogy csilapitaná a kedélyeket, azokat még inkább izgatja? — mely midőn a papságot bántalmazza, tán vallásháborút is képes felidézni? Én Méltóságos Főrendek! ez ügyet oly rendkívüli kényesnek tartom, mely az államhatalom részéről inkább jóakaratu kezelést igényel, mint gyűlöletes coercitiót.

Állami fennállásunkat csak egy képes biztosítani, tudniillik a szellemeknek és sziveknek egy célra való törekvése, és e cél a *magyar állam egysége*. Ez képezte nemzetünknek ezer éves ideálját, ez volt legnagyobb államférfiaink politikája, ennek szentelte a nemzet minden szellemi és anyagi erejét.

Méltóztassanak körülnézni! A centrifugál elemek egész özöne a nemzeti egység megbontására van irányozva. Alkalmas-e mindaz, ami öt év óta a szerencsétlen egyházipolitikai törvények révén történt, a nemzet eonsolidációját előmozdítani? nem lett-e az úr, mely — meggyőződésem szerint helytelenül — a szellemeket úgy is elválasztja, mind mélyebbre ásva?

Egy elem van, a melynek a haza egységének fentartásában és megvédésében oroszán része van, és ez a *magyar elem*, melynek összetartásában feküdt az erő, mely mint egy delej, magához vonzotta a többi, az országban levő elemeket s ezeknek egységéhez fűződött a multak dicsősége; van köztve a jövőnek minden reménye. És ma ezek a *vallási békellenség égoúska által szét vannak választva*, nem önkarakterük, hanem egy a tévutra tért politika által. A nemzet fájdalmasan tekint vissza le-

tünt nagy férfaira, kik az alkotmány helyreállítása után minden erejüket megfeszítették, hogy a vallási békétlenséget megakadályozzák. De különös sulyt kívánnék fektetni a magyar elemre. Ez dacára a vallási divergenciáknak majdnem egy századon át aránylagos békében élt, apró kölcsönös sérelmeit jóakarattal minden nagyobb baj nélkül elintézte. Méltóztassanak visszaemlékezni a *Thun-féle patensre*. Nem nyilvánult-e azon időben is azon meggyőződés, hogy e fajnak össze kell tartani, mert az életkérdés reá nézve? És ma? A gondolható legkényesebb ügy a törvényhozás terére lett hozva — és megteremtve a magyar faj kebelében is a visszavonás, mely a történelem tanúsága szerint mindig az enyészet szélére sodorta a nemzetet.

Ezen faj — a magyar faj supremáciájára van fektetve a *pragmatica sanctio* és valamint az osztrák-magyar monarchiának másik államában a német elemre: úgy Magyarországon az 1867-iki kiegyezés a magyar elem erejére van fektetve. Itt is, ott is az államférfiúi tevékenységnek e két elem erősítésére kell irányozva lenni; itt is, ott is a foederalizmus megsemmisítene a két független államból álló monarchiát. *Aki a magyar elemet Magyarországon meggyengíti, az veszélyezteti Magyarországot függetlenségét.*

Ezen alapelvet, ezen létfeltételt látom én megtámadtatva az ezen törvényjavaslatban rejlő eszme és célzat által. Nem a jóakarattal küzd itt a tévedés ellen, nem a kormányzati providentia a keletkező veszélyek ellen; hanem egy határozatlan, eléggé körül nem irt, az önkénynek sok tért engedő, alig sejtett magyarázatokra szolgáló törvény sujtathat százakat, de sujtathat ezeket is ártatlanul.

Hasonmása ez azon törvénynek, mely Németországban annyi keserűségnek, annyi igazságtalanságnak, annyi politikai hibának volt szülő anyja. A hatalmas Németország azon veszélynek öntudatára jöven, melyet a vallási villongások fölidézhetnek, ma a törvényeket majdnem teljesen visszavonta. Kevésbé veszélyeseknek tartják-e államférfiaink ezeket Magyarországra nézve? A katolicizmus e törvények alatt szenvedni fog, de nem fog elveszni; sőt éppen ezen ellenséges rendszabályok által felébresztve, tevékenységben hatványozva, a lelkesedésnek azon mérvét fogja feltüntetni, mely csak megizmosodásra fog vezetni, de a nemzet a magyar fajnak ezen testvérharcában meggyengítve, ki tudja a mai viszonyok közt, ahol minden forr, minden a fennállónak rombolására tör, tán azon végletekre is fog sodortatni, melyeken már nem kormány, nem párt, hanem súlyosabb válságoknak veszélye is foroghat fenn.

A kereszténység teremtette Magyarországot, mint a nyugoti civilizáció egyik fontos tényezőjét, püspökei, papjai e fiatal államnak bölcsőjénél állottak, ápolták, gyermekeit tanították és annak boldogságát legszentebb feladataik közzé sorolták. Nem lehet időt mutatni, amelyben hűtlenek lettek volna hazájukhoz — és én őseink nevében, nevében azon derék magyar katolikus papságnak, kik ma is a haza szolgálatában türik a nap- és időnek hevét, azon papságnak nevében, mely meg nem érdemelte, hogy néhány, tán turbuzgó tagja miatt, a maga egészében egy igazságtalan, hatásában a legszomorubb időkre emlékeztető törvény által becsületében, jó hírnevében megsértessék, — ezek nevében emelek szót a törvényjavaslat intézkedése ellen.

— Igen!

Sem mi, sem papságunk meg nem érdemeltük, hogy a pártküldelemekben izzóvá tett helyzet alatt, mely a higgadt megfontolást legalább is nagyon megnehezíti, a külföld és a haza előtt compromittáltassunk.

A korona, mely iránt kegyeletét csak e napokban fejezte ki a nemzet, a *nemzet egységének, önállóságának és függetlenségének jelvénye*; de e korona éppen egy symboluma a katolicizmus védelmének. A pápa adta a koronát, de e koronához van kötve a királyi főkegyuri jog, melyben befoglaltatik a katolicizmusnak jogvédelme. E jogvédelem ellenében a katolikus papság ily megbélyegzése tán mégis megfontolandó volna.

És ha mégis ezen szerencsétlen törvényja-

vaslat törvénynyé válnék, akkor méltóztassék meggyőződve lenni, hogy azon katolikus papság, mely így megaláztatik, dacára üldöztetésének, soha sem fogja elfelejteni királya és hazája iránti kötelességét. Királya iránti hűsége nála olyan, mint egy vallási dogma; hazája iránti szeretete pedig nemes lelkiismeretének egyik legszebb nyilvánulása.

E kettős szeretete felül fog állani ellenségeinek minden tévedésein. Nem lesz perc, amelyben kötelességének teljesítésében eltántorodnék, nem lesz körülmény, amelyben ő magát katolikus és magyar papnak ne érezze és ne tegye meg azt, amire őt hivatása kötelezi. Kötelességének teljesítésében őt kiváltkép az fogja vezetni, hogy tudja: hogy a *vallás a magyar nép életével össze van forrva*, tudja a történelemből, hogy bármely rendszer, mely a vallás elveivel ellentétben áll, — intézmények, melyek azt aláásni törekuszenek, rombolhatnak ugyan, de nem semmisíthetik azt meg. A vallási érzelm nem olyan, mely ma virágzik, holnap pedig elhervad, az okok, amelyek a vallási szellemet fenntartják, sokkal mélyebbek, sokkal általánosabbak, mintsem hogy egyesek, vagy éppen egy törvény azokat megsemmisíthetnék. *A vallással ellentétben álló hatalom mindig a kisebbségnek uralma!*

És azért tisztelettel kérem a m. Főrendeket, kérem a magas kormányt, méltóztassék tekintettel arra, hogy ezen törvény eláthatatlan bajokat fog okozni és tekintettel arra, hogy az amugy is nagy hiányokat tartalmaz, azt a napirendről levenni.

Hoszan tartó szünni nem akaró éljenzés.

Szász Károly református püspök kénytelen felszólalni, mert ha megállanak a nagyváradi biboros fejtegetései, akkor a felhozott sérelmek a protestánsokra és a többi felekezetekre is vonatkoznak, mert egyetlen betűvel sincs kimondva, hogy e szakasz rendelkezései csak a katolikus egyházra vonatkoznak. (M o z g á s.) Mi is hiszünk ugymond az örök üdvösségben és az örök kárhozatban, de nem mi ítélhetjük el az embereket az örök üdvösségre vagy az örök kárhozatra és annak szerinte képviselőválasztásoknál helye nincs. (E l á l l ! kiáltások). Elfogadja a szakaszt. Kéri istent, hogy azoktól a bűnöktől, melyek az állam sujtó keze alá esnek, óvja meg. Én is pap vagyok, így fejezi be beszédét, én is a szentháromságra tettem le az esküt, de azért sértve, megbántva, megáldozva magamat nem érzem. (Eláll!)

A többség a 9. pontot kihagyja.

A 3—168 §§-at elfogadják.

A 169. §-hoz be van adva a következő módosítvány (olvassa) »A 169. és 170. §-ok kihagyandók és a következő számai e szerint kiigazítandók. Beadja Gróf Zichy Nándor.«

Zichy Nándor gr. Azt hiszem, tartózkodhatom bővebb indokolástól, hisz ennek indokolása úgy is befoglalható, a 3. § 9. pontjára vonatkozó módosítás indokolásában.

»Hisz az iskolából kivették a keresztet a közéletből kiveszik, az eskünél meg megtartják, tudja Isten még meddig mennek csakis ősbudavarában lesz helye és némely kalendáriumban, a hol nyilaznak rá. (Tetszés jobb felől.)

Bocsánatot kérek, ez nem komoly érvelés, ez csak a helyzet szignaturája. Méltóztassanak indítványomat elfogadni.

(Felkiáltások: Szavazzunk!)

Elnök: A módosítvány már felolvastattott és azt czélozza, hogy a 169. és 170. §-ok hagyassanak ki és a további szakaszok számozása megfelelően igazítottassék ki. Akik ezen módosítványt elfogadják, kérem álljanak fel.

Erdély Sándor, igazságügyminiszter: Nagymélt. Elnök Ur, méltóságos... (Felkiáltások jobb felől: Szavazás közben nem lehet beszélni!)

Elnök: Kérem azokat, akik a beadott módosítványt elfogadják, méltóztassanak felállni. (Megtörténik.)

A többség elfogadta a módosítványt. (Halljuk! Halljuk!)

Miután további módosítvány beadva nincs, fel kell tennem a hátralevő szakaszokat t. i. a 160. illetőleg most 151-től 181-ig elméltóztatnak fogadni. (Helyeslés.)

Akik tehát már most így a javaslatot részleteiben is letárgyalva elfogadják, méltóztassanak felállni. (Megtörténik.) A méltóságos

főrendek az országgyűlési képviselőválasztások feletti bíráskodásról szóló törvényjavaslatot tehát elfogadták azon változtatásokkal, hogy a 3. §-nak 7. és 8. pontjai egy külön pontra szállítottassék át, a 9-ik pontja pedig kihagyassék, továbbá kihagyassanak 169. és 170. §-ok. A jegyzői kar megbizatik a szakaszok és a javaslatok számozásának megfelelő kiigazítása, azután a képviselőházzal közölteteti fog.

Most következik a jegyzőkönyv felolvasása: *Gaál* József jegyzői (olvassa a jegyzőkönyvet.)

Elnök: A jegyzőkönyvhöz nem szól senki? Tehát kijelentem, hogy a jegyzőkönyv hitelesítve van.

Több tárgy nem lévén, az ülést bezárom. (Az ülés végződött d. u. 3 óra 35 perczkor.)

Tanulságok a nemzetközi gazdakongresszusból.

Azzal a reánk nézve nagyon fontos, de Európa érdekeit tekintve sem alárendelt jelentőségű eseménnyel óhajtók foglalkozni, mely e hó 17—20 közt fővárosunkban lefolyt. A nemzetközi gazdakongresszust értem, melynek egyetlen tárgyául a mezőgazdasági termelés egyes ágaiban mutatkozó árhanatlás okainak földerítését tűzték ki.

A kongresszust egy egész csomó röpirat kiadása előzte meg, melyeknek föladata az volt, hogy a kérdésnek egyes részeit behatóan világtassék meg. Ezek közt első helyen kell említenünk Molinari Gusztávnak az Institut tagjának s a párisi Journal des Economistes szerkesztőjének dolgozatát a válság okairól és a megszüntetés eszközeiről.

Szerinte a válság oka a haladás, mely a forgalom körét kiterjesztette annyira, hogy egy század óta százszoros, sőt ennél is többszörös lett az élelmiszerek kereskedelme. Ez a haladás tette tönkre a gazdák régi helyi monopóliumát és mindig általánosabb és nyomasztóbb versenyt hozott reájuk. Ez a dolgok új rendje, melyet el kell fogadnunk. Ezzel szemben a fogyasztást is csak nem végtelenül lehet emelni, azon föltétel alatt, hogy a gazdák igyekezzenek olcsón termelni. E tekintetben szükséges a terhek könnyítése és a haladás útjában álló akadályok eltávolítása. Mindenekelőtt el nem kerülhető föladat azon alapok kibővítése, praecizizozása, melyekre véleményünket építjük és ép ezért Molinari a következő pontok földerítését ajánlja a kongresszus figyelmébe.

1. Mekkora egyenes adó van a mezőgazdaságra kivette a versenyző országokban az állam, tartomány és község javára, és milyen arányban van az a termelés más ágaira kivett adókkal?

2. Mekkora közvetlen vagy személyes szolgálati adó létezik ugyanazokban az országokban, és annak mekkora részét szolgáltatja a mezőgazdasággal foglalkozó népesség?

3. Megközelítőleg mekkora segítséget nyújt a védvámrendszer a mezőgazdasági vállalkozók (földjüket maguk művelő birtokosok, bérlők stb.) és mezőgazdasági munkások közt?

4. Milyen arányban áll ez a segítség avval, melyben a termelés többi ága, különösen a kézműipar részesül?

5. Ennek a segítségnek mekkora részét fizeti maga a mezőgazdasággal foglalkozó lakosság?

6. Mennyiben terheli a mezőgazdákat eszközök, ruházatuk stb. drágulása által az a segítség, melyet a védvám és iparnak nyújt?

7. Mekkora hasznót és mennyi kiadást okozna a mezőgazdaságnak a kettős valuta behozatala?

8. Milyenek a mezőgazdasági termelés föltételei a konkurrens országokban: mekkora a földjáraadék, kamatláb, tőkejelvédelem, munkabér egymáshoz viszonyítva?

9. Milyen különös okok akadályozzák mindenik ország mezőgazdaságának fejlődését: törvények, melyek a hitel biztonságát csökkentik, hiányos mezői rendőrség, hiányos drága szállítási eszközök stb.?

10. Milyen állapotban vannak a mezőgazdaságot előmozdító intézmények: mezőgazdasági iskolák, megfigyelő állomások, hitelintézetek?

Juraschek Ferenc az osztrák statisztikai

bizottság elnöke az árcsökkenés főokául azt tekinti, hogy a fogyasztás nem emelkedett oly mértékben, mint a termelés. Utal arra, hogy a nemzetek egyes, éppen legszámosabb tagból álló rétegei ma sem igen fogyasztanak búzát. Nem hiszi, hogy a búzatermelés ajánlott csökkentése egyhamar bekövetkezzék, mert folyton újabb tényezők — államok — jelennek meg, melyeknek gazdái magukra nézve előnyösnek tartják a búzatermelés kiterjesztését. Könnyebb volna a búzafogyasztás emelését elérni, az alsó rétegek, a munkás és parasztsztyál jólétének fokozása által. A gabonavámokkal az árak hanyatlását megállítani nem lehet, mert a mint a tapasztalás mutatja, a vám hatása legfőképpen annyi, hogy a vámtétellel megdrágítja a búzát.

Allard, a hírneves bimetalista, kinek neve már többször fordult elő e folyóirat hasábjain, egy egész könyvet* irt, a melyben azt fejtegeti, hogy az árak esése az aranyvaluta uralmára vezethető vissza.

Művének két részlete van, a mi bennünket is közelebbről érdekel. Az egyik, mely a budapesti árak esésével foglalkozik. Összeméri ezt az ezüstnek és 45 fő árucikknek áresésével és arra az eredményre jut:

1. hogy a 45 árucikk ára 1873-óta 45%-kal hanyatlott;
2. a finom ezüst ára 1873-ban 61 $\frac{3}{4}$ penge volt standard unciánként, 1895-ben annak nem egészen fele; az árcsökkenés tehát 53%;
3. a buza ára Budapesten ez idő alatt szintén 53%-kal hanyatlott.

A buza árának esését még talán meg lehetne fejteni az állítólagos tultermeléssel. De hogy a tultermelés nemcsak a búzánál, hanem az ezüstről, sőt még a 45 más árucikknél is ugyanaz legyen, azt már valóban nehéz, sőt lehetetlen elhinni. Az a tábla, melyet Allard fejtegetéséhez csatol és a melyen az ezüst, a buza és ama 45 árucikk árának hullámválása van feltüntetve, érdekesnek mutatja, hogy e három dolog milyen csodálatos kapcsolatban van egymással. Ugyan ezt nehéz volna kimutatni az évi termés és a buza ára között.

A második részlet, mire utalni akarunk, azzal a kérdéssel foglalkozik, vajjon mi előnye lesz hazánknak abból, ha a törvénybe ígatott aranyvaluta tényleg életbe is lép? Allard szerint az, hogy az állami adóságok fölszaporodnak, mert a 20 koronás arany, mely a mai viszonyok közt 25 frankot ér, az új reláció szerint csak 21-et fog érni. Egy 250 frankos, azaz 100 frtos kötelezvény kifizetésére eddig elég volt 10 drb 20 koronás arany, ezután azonban 12 kell és csak két frankot kapunk belőle vissza. Ez aranyvaluta újból csökkenteni fogja az árakat és miután a monarchia mérlege rossz és igen sok államadósági kötelezvénye van külföldön, bekövetkezhetik az, mit az Egyesült-Államokban és Olaszországban látunk, hogy t. i. az aranyvaluta föntartása véggett kénytelenek leszünk folyton új aranyadóságokat kötni.

Proost Alphonse, a belga mezőgazdaság főfelügyelője egy nagyon rövid, de fölöttébb érdekes értekezésben arra mutat rá, hogy a mezőgazdasági válság kérdése milyen szoros kapcsolatban áll az európaszerte mutatkozó szociális bajokkal, sőt az állítja, hogy

* a mai társadalmi kérdés: a mezőgazdasági kérdés.

A vidék növekvő néptelenedése, a városok és az ipari központok túltengése a mezőgazdaság rovására történt oktan és meggondolatlan védelem folytán, a kérdés veleje.

Törvényhozóink, kik a társadalmi szervezetet átható törvényeket nem ismerik, félszázad óta vakon pártolják a földet kizsákmányoló iparokat, mint a vas- és kőszénipart, annak az iparnak rovására, a mely egyedül ujítja fel a föld és a civilizált emberiség életterét.

A tudomány tényleg kimutatja, hogy míg a többi iparok az anyagot, vagy az erőt átalakítják, vagy tovább szállítják, egyedül a mezőgazdaság veszi át közvetlenül a földtől és levegőtől a feldolgozásra szükséges elemeket és energiát. Egyedül az ujítja fel állandóan a nemzetek véréit, mely a városokban és ipari

* La crise agricole, exposé didactique de ses origines monétaires. Bruxelles. Société belge de librairie. 1896.

központokban — hol sajnos, az egészségügy törvényeit, dacára a tudósok ismételt óvásainak, oktan módon folyton megszegik, — veszt erejéből és elkorosodik.

Ha ötven éven keresztül, folyton csak a mérleg egyik serpenyőjére tettük a súlyokat, névetséges, ha most a társadalmi mérleg megbombolásán csodálkozunk és esetleges vagy muló okokban, — amik a bajt csak fokozzák, de nem okozzák, — keressük az eddig félreismert főokot.*

Proost azzal végzi, hogy »mind ama nemzetek, a kik meggondolatlanul pártolják. a földet kizsároló iparokat, annak a mezőgazdaságnak rovására, a mely egyedül kiapadhatlan forrása a nemzetek gyarapodásának és testi, lelki egészségének, oly gyermekekhez hasonlítanak, kik elpazarolják az őseik által szerzett, vagy megtartott tőkét, ephemer élvezetek kedvéért.

Biztos tönk felé haladnak, hacsak nem bírnak úgy mint Anglia, kiterjedt gyarmatokkal, a mik gazdaságuk főforrását képezik és a miknek bősége kiegyenlíti a szülőföld hiányait.

Boutmy György déloroszországi gazda szintén közzétett egy dolgozatot,* melyben érdekesen és meglepő nyíltsággal tárgyalja főleg az orosz valutareformot. Különben szívvvel és lélekkel bimetalista és attól fél, hogy az aranyvaluta újból le fogja nyomni a buza árát, élesíti a válságot és olyan nyomoruságot fog előidézni, a melyek terjedelmét és mélységét kiszámítani ma nem is lehet.

A kongresszust szept. 17-én déli 12 órakor az akadémiának nagytermében Darányi földművelésügyi miniszter nyitotta meg, szólott a mezőgazdasági válság súlyos voltáról, s arról, hogy ez a válság az ipar- és kereskedelem válságát is maga után fogja vonni, a földbirtok jövedelmezősége a társadalmi osztályok lesoványosabb rétegeinek alapja s a jövedelem ily nagyértékű csökkenése a közzgazdaságiaknál is károsabb társadalmi hátrányokkal járhat.

(Folyt. köv.)

* Die Krisis (Betrachtungen eines südrussischen Landwirthes.) Odessa.

A trienti szabadkőműves-ellenes kongresszus.

Az a nagy mozgalom, mely az egész világot, Amerikát, Európát, Ázsiát és Afrikát a sötétben bujkáló szabadkőműves szekta ellen önvédelemre indította, oly tekintélyes módon nyilvánult a trienti kongresszuson, hogy egyes távirati részletekből csak sejteni lehet a nagyfontosságú tárgyalások menetét, de a felolvasások tartalmát és nagyérdékű adatait majd csak később gyűjthetjük egybe, amikor majd kimerítő módon fogjuk megismertetni.

De már most föl kell említenünk egy mozzanatot a kongresszus tárgyalásai folyamából, mely általános feltűnést kelt. Ez ama leleplezésekre vonatkozik, melyeket V a u g h a n Diana k. a. volt legfőbb nagymesternő »Egy volt beavatott valóságos palladista emlékiratai« című művében a szabadkőművességről tett.

Ennek a megtért nagymesternőnek a létezését is tagadták; a kongresszuson azonban megállapították, hogy létezése tény, melyet kétségbevonni nem lehet.

Bizonyára nem lesz érdek nélkül való dolog megismertetni ennek a megtért nagymesternőnek életét az ő emlékiratainak* avagy

* Megjelent Veszprémben az Egyházmegyei Könyvnyomdában. Ára egy korona.

V a u g h a n Diana csodálatos megtérése egyik legbuzgóbb, legbátrabb, legtevékenyebb és legeszebb fejtől fosztotta meg azt a sektát, amely háromszáz év óta összeesküvést sző a keresztény társadalom ellen.

Amerikában született. Anyja protestáns, atyja szabadkőműves luciferiánus volt, a kitől igazi amerikai s valóságos luciferi nevelést nyert. Amaz rendkívül kifejlesztette benne az önállóságot, függetlenséget, személyes bátorságot s azt a bizonyos tiszteletet parancsoló büszkeséget, a mely az újvilágbeli fiatal lányok mellett az anyai felügyeletet pótolja. Luciferi neveltetése, lelkébe csepegtette az igaz Isten gyűlöletét, a sátán hazug tanait, előkészítvén őt arra, hogy egykor majd a szabadkőműves

palladizmus szenvedélyes és félelmes apostola legyen.

Eles és fényes elméje, ritka tanultsága és képzettsége, szüleitől öröklött dús gazdagsága, hódító szépsége, vakmerőséggel határos bátorsága a szabadkőművesség ranglétráján csakhamar a legfelsőbb fokra emelték. Valóban lelke, mindenható vezére, féltett kincse, dédelgetett büszkesége lőn a sötét sektának.

De Isten mást végzett fölöle. Szent végzésében mindezeknek a kiváló tulajdonságoknak az ő dicsőségére kellett később szolgálniok. Huszonnégy évi rabság után a nemes lélek széttörte a Sátán bilincseit s a szabadkőművesség sötét börtönéből, Isten kegyelméből, kilépett az igazság ragyogó napfényébe: Christus vincit! Christus regnat! Christus imperat, Christus ab omni malo nos defendat . . .

»Az ön megtérése valóságos csuda,« irták neki sokan, és még többen: »Ön a mindenható isteni irgalom élő csudája s ez a csuda nem megtéréssel kezdődik.«

Valóban Isten különös csudája, hogy a legszörnyűsebb tévedések utvesztőjében bolyongó lélek megtartotta természetes nemességét, becsületességét, tisztaságát a legocsmányabb, legrothasztóbb környezetben.

Lucifert imádja mint Istent. Szereti őt szenvedélyesen, őszinte meggyőződésből, mert az igaz Isten tulajdonságaival ruházta föl őt. Lelkéből utálja mindazt, ami hazugság, a mi rossz és lángoló szeretettel szereti a szepet, a jót, az igazat. A Sátán főpapnője ugyan, de fogadást tesz, hogy a Boldogságos Szűzről, a nőiség eme mintaképéről, sohase nyilatkozik tiszteletlenül. Szektabeli hitsorsosai gyűlölik az orleansi szüzet: ő szent lelkesedéssel beszél róla; szereti, tiszteli őt s szobáját szobrocskájával ékesíti.

A . . . testvérek eltitkolják előtte szimbolumaik erkölcstelen érzelmét, nehogy a tisztaszivű leány erkölcsi érzete felháborodjék, sőt felmentik őt a szemérmert sértő próbától, egyik magasb fokra történt előléptetésénél. Ezeket a gyalázatoságokat csak később ismeri meg véletlenül s mindent elkövet, hogy tőlük megtisztogassa a páholyokat, jóhiszeműségében nem is gyanítván, hogy mindez alapját, eltörölhetetlen bélyegét képezi a szabadkőművességeknek, a mely alapítójára, a Sátánra vall.

A hazugság atyja hiába táplálta őt kora gyermekségétől fogva a kevelység, harag, gyűlölet s egyéb gonosz indulatokkal; szívéhez azok soha el nem jutottak. Luciferi hite tanítása dacára megőrizte szíve jóságát. Nem tudott gyűlölni. Soha senkit akarva meg nem bántott, senkinek fájdalmat nem okozott. Sok pénzt pazarolt sektája céljaira, de határtalan jóságáért sok keresztény szüköldő is áldotta.

Jobb volt a Sátán szolgálatában is, hogyszem azt érdemelte volna, hogy örökké rabságában maradjon.

S éppen ez teszi pótolhatatlanná a szabadkőműves szekta veszteségét, a mely megtéréssel érte. Ez teszi érdekessé és értékessé emlékiratait, a melyeket az ő enge elmével, fordításomban vesz a magyar olvasó közönség. Egy becsületes, jóhiszemű igazmondó szemtanu beszél el ezekben egyszerűen, szenvedélyesség, gyűlölet és kedvezés nélkül a szabadkőműves palladizmus dolgait, a melyeket saját szemével látott, a melyeket tapasztalt s a melyekben cselekvő része volt. Könyve, a mint maga mondja, a »jóhiszeműség könyve.« Megtérése a keresztény nagylelkűség nézőpontjára emeli. Csak az igazság lebeg szemei előtt. A keresztény szeretet feledteti vele a volt testvéreitől szenvedett bántalmakat s részvétre gerjeszti a rosszak és ellenségei iránt. Vitatkozik fölindulás nélkül; a tényeket bonczolja hidegen, szárazon. A frázisoknak ellensége s a mikor érvelnie kell, soha se nyul a sziv hurjához vagy a megindítás eszközeihez. A saját szívet hatalmában tartja s ha a szeretet vagy méltó fölháborodás vezetni tollát, az olvasó érzi, hogy lelke mélye nyugodt s zavartalan tisztá.

A keresztység szentsége fölvételével szívébe költözik a keresztény alázatosság. Háladatos lélekkel szemléli az isteni irgalmasság csudálatra méltó tetteit és terveit csekély személye irányában. Szíves örömmel vonulna még ma a csendes kolostor rejtekébe, hogy megnyugodjék Isten békéjében és szeretetében. De kötelessé-

gei vannak Isten, felebarátai és saját lelkiismerete iránt. Harcolnia kell a pokoli szekta ellen s le kell lepleznie és halálos csapásokat kell mérnie a bibliai szörnyetegre. Csak akkor fog nyugalomba vonulni, ha munkáját bevégezte.

S minő munka! Fáradni nem tudó, szakadatlan, emberi erőt majdnem felülmuló. A míg terjedelmes emlékiratait írja, időt tud szakítani a palládista Crispi élettörténete megírására egy vaskos kötetben. Mindenik művében dokumentumot halmoz dokumentumra. Mellesleg könyvtumot ír az Oltárszentségről, megírja és kiadja az orléansi szüz életét, az ujkori pogányság eredetét, történetét, szertartásos könyvét, kiadja imádságait és énekeit; a művész ecsetével felmásztatta a megrajzolja az élő francia palládista arcképét, közli a szabadkőműves szimbólumok értelmét, magyarázatát a szektaellenes folyóiratokban. S mindezt megtérése óta, egy rövid év alatt! És mint maga említi, még sok tenni, mondani valója van. De bizik a keresztények Istene, az igazi Jó-Isten segítségével, hogy munkáját másfél év alatt befejezi s akkor a zárda csendes, édes nyugalomába vonulhat.

Dr. Sz.

A keresztény nők győzelme.

A magyar nők tiltakozása megtette hatását.

A „Tiszántúl“ méltán sorakozhatik az ország legelső lapjaihoz abban a mozgalomban, melyet egy nőnek (Isten áldja meg érte!) hitbuzgósága indított meg országszerte. A „Tiszántúl“ olvasó közönségéből 2000 (két ezernél) több nő tiltakozott az Ős-Budavárban a Megváltás sz. jele ellen elkövetett galád merénylet ellen, csatlakozván a fővárosi kath. lap, az »Alkotmány« akciójához, sőt vidéki lap létére fölülmulván azt.

A magyar nők tiltakozásán a külföldön is épültek. A berlini „Germania“ hosszabb közleményben számol be Németországnak a magyar nők hitbuzgóságáról és végül kijelenti, hogy Magyarországi hölgyei az ő tiltakozásaikkal megmentették ez ország becsületét.

A belga és franciaországi kath. lapok szintén sok épületest hoznak a magyar nők példás vallásosságáról és a római „L'Osservatore Romano“ kijelenti, hogy Magyarországnak, Mária országának hölgyei megmentették az ország régi jó hírnevét.

Meg is van az eredménye!

A magyar nők tiltakozásának köszönheti Magyarország keresztény társadalmát ezt a sikert. Mert sikerről tudósíthatjuk a »Tiszántúl« kath. hölgyolvasói útján a keresztény társadalmat.

Első siker az, hogy Budapest székes főváros kapitánya, Rudnay Béla az Ős-Budavár igazgatóságának megtiltotta, hogy az Ős-Budavárban rendezett dobzódások alkalmával papi ruhát vagy vallási jelvényeket használjanak.

Ha ilyen utasítást előbb adtak volna a rendőrségnek, akkor nem történik az a botrony, hogy ott azon a hirhedt helyen a Megváltás szent jelét rendőri ségédlettel meghurcolják.

Hogy most a budapesti rendőrhatalom feje eszére tért, ezt csakis a magyar nőknek köszönhetjük. Az ő tiltakozásuk hatolt föl ama legmagasabb helyre, honnan a kormányelnök útján utasították a fővárosi rendőrséget, hogy a keresztény kinyúlása törvénybe ütköző cselekedet.

Éljenek a magyar nők, kik e nagy sikert elérték. Éljenek lapunk tisztelt ol-

vasónői, kik oly tömegesen felszóltak a kereszt meggyalázása ellen, hogy az egész ország tiszteletteljes csodálata a »Tiszántúl« hithű hölgyeire fordult, kiknek száma rövid tíz nap alatt kétezerrel többre szaporodott és kiknek tiltakozásait alább adjuk név szerint, amint következnek, jelölve annak, hogy a kereszt tisztelete »vérünkbe oltatott«, attól nem tágitunk, míg csak egy csöpp vér csörgedez ereinkben:

Mai kimutatásunk itt következik.

1804 Özv. Székács Józsefné

1805 Székács Mariska

Székács Erzsike

Jesch Lászlóné sz. Brümlich Ágnes

Mirgai Piroska

Germán Károlyné

1810 Özv. Mirgai Györgyné

Kiss Jánosné

Elő Jánosné

Germán Margit

Mocsáry Teréz

1815 Özv. Bársony Lajosné

Özv. Jasinski Lászlóné

Bársony Mária

Sujs Lujza

Sztiva Juliska

1820 Özv. Sztiva Józsefné

Szálkay Mariska

Siko Nina

Klell Béláné

Özv. Bek Józsefné

1825 Klell Jánosné

Mocsáry Ferenczné

Mocsáry Anna

Karcz Mariska

Balogh Irma

1830 Nevezki Lőrinczy Jolán

Kerekes Irma

Kerekes Teréz

Vizloszky Andrásné

Kiss Róza

1835 Kiss Mari

Román Mari

Román Piroska

Özv. Sándor Szeverinné

Selmezy Mátyné

1840 Kérih Mariska

Özv. Nagy Sándorné

Arnóczy Mariska

Gondos Erzsike

Gazdovics Flóriánné

1845 Helegda Katicza.

Major Jánosné

Lengyel Mariska

Borros Istvánné

Horváth Mariska

1850 Özv. Lengyel Gézáné

Özv. Kérih Imréné

Arnóczy Józsefné

Arnóczy Erzsike

Gondos Boriska

1855 Szegecs Erzsike

Özv. Smajda Jánosné

Major Józsefné

Kerekes Juliska

Óláh Ferenczné

1860 Özv. Kovács Györgyné

Fehér Etelka

Tót Mihályné

Ozsvát Józsefné

Özv. Sándor Jánosné

1865 Sándor Mariska

Gondos Erzsébet

Gondos Borbála

Tót Józsefné

Tót Juliska

1870 Horvát Mariska

Molnár Róza

Oroszi Kálmánné

Varga Ferenczné

Major Ferenczné

1875 Gondos Józsefné

Bercsey Györgyné

Özv. Salay Józsefné

Özv. Betnyák Györgyné

Özv. Tulcsán Józsefné

1880 Salay Juliánna

Salay Karolin
 Harbora Juliska,
 Iváncsok Károlyné
 Iváncsok Amália
 1855 Konyecsnyai Ilka
 Konyecsnyai Róza
 Konyecsnyai Jánosné
 Mihácsi Jolán
 Szilágyi Tódorné Révből
 1890 Szabó Dénesné
 Sipos Róza
 Szilágyi Mária
 Özv. Papp Emánuelné N.-Bárodtról
 Pollády Sándorné
 1895 Papp Oktávné
 Szabó Ágostonné
 Vucskics Aranka
 Pallády Veturia
 Galvácsy Piroska
 1900 Csiky Mária
 Papp Emma
 Fenyves Mária
 Papp Piroska
 Papp Jenőné
 1905 Jancsó Béláné
 Bereghy Ferenczné
 Orosz Kornélné
 Nagy Gedeonné
 Rieszter Zsigmondné
 1910 Fenyődy Gabriella
 Szabó Irma
 Kiss Gézáné
 Hegyi Mariska
 Szklenyár Gizella
 1915 Szklenyár Imréné
 Lévy Istvánné
 Fruzsinszki Jánosné
 Fedor Károlyné
 Csömöry Józsefné
 1920 Özv. Aigner Ferenczné
 Özv. Major Gyuláné
 Havranek Janka
 Özv. Stark Antalné
 Stark Mariska
 1925. Egner Mariska Máramaros-Szigetről
 Egner Irén
 Griga Józsefné Szatmárról.
 Griga Julia
 Griga Mariska
 1930. Griga Anna
 Özv. Szatmáry K.-né
 Özv. Katona Gy.-né
 Litvák Vilma
 Özv. Dulcz Kár.-né
 1935. Radlinszky Eszti
 Nagy Piroska
 Dondon Veri
 Zeffer Miklósné
 Özv. Fülep Jánosné
 1940. Weisz Róza
 Balázs Antónia
 Malachowski Ilona
 Rein Istvánné
 Rónai Mariska
 1945. Tóth Józsefné
 Harasztkó Józsefné
 Özv. Tóth Antalné
 Németh Józsefné
 Németh Juliska
 1950. Szabó Erzsike
 Szabó Józsefné
 Kikeli Mariska
 Kikeli Pálné
 Udvarhelyi Pálné
 1955. Udvarhelyi Ilona
 Özv. Brand Róbertné
 Brand Erzsike
 Brand Béla
 Brand Anna
 1960 Kaszonyi Lajosné
 Kaszonyi Etelka
 Csedreky Illésné
 Juresó Mihályné
 Juresó Erzsike
 1965 Juresó Ilona
 Bilkey Béláné
 Venczel Istvánné
 Csigai Lajosné
 Novelly Lajosné
 1970 Hukk Endréné
 Hukk Mariska
 Almási Gusztávné
 Almásy Margit

- Almásy Etelka
1975 Kiszler Gyuláné
Kiszler Mariska
Özv. Tisza Ferenczné
Csigi Jánosné
Csigi Kornélia
1980 Pércsy Józsefné
Özv. Érsekújváry Lőrinczné
Ersekújváry Julia
Özv. Papp Elemérné
Domrády Antalné
1985 * Erzsike
* Málvina
* Julia
* Mariska
* Piroska
1990 Medák Józsefné
Medák Erzsike
Medák Anna
Özv. Józsa Károlyné
Özv. Palóczy Jánosné
1995 Bu Mihályné
Jékel Istvánné
Suta Gyuláné
Suta Emerka
Suta Vilma
2000 Özv. Gregus Józsefné
Gregus Ilona
Csikós Imréné
Mazurek Pálné
Mazurek Ilona
2005 Mazurek Margit
Vizsolai Istvánné
Varga Józsefné
Varga Etelka
Frankó Jánosné
2010 Frankó Julia
Tamássy Erzsike
Özv. Wárallyay Gusztávné
Szigeti Józsefné
Özv. Kaszinczi Istvánné

Felhívás előfizetésre.

F. évi október hó 1-től a „Tiszántúl“ politikai napilapra új előfizetést nyitunk.

A „Tiszántúl“ zászlójára a katolikus hazafias szellem és irány eme jelszavai vannak felírva: Isten, király, haza!

A „Tiszántúl“ az egész országban a legolcsóbb politikai napilap.

Kérjük tisztelt elbarátainkat, hogy lapunk terjesztésével szent s hazafias elveinket is minél szélesebb körben terjeszteni sziveskedjenek.

Az előfizetési feltételek a lap homlokán olvashatók. A szerkesztőség.

UJDONSÁGOK.

TÁJÉKOZTATÓ.

- Régészeti és történelmi muzeum (Schlauch park) nyitva ma d. u. 3-5-ig 20 kr-ért. Más időben 50 kr.
Október 1. Közigazgatási ülés a városházán.
3., 4. Lóverseny a nagyváradi gyepen.
4. A nagyváradi kath. kör millenniumi ünnepélye.
5. Megyei közigazgatási ülés d. e. 10-kr.
7. A Csányi György elleni sajtótárgyalás.
8. Városi közgyűlés d. u. 3 órakor.
18. A főreáliskola palotájának fölavatása.

* Dr. Schlauch Lőrincz biboros és püspök havi kegyadománya 300 ft. f. é. október hó 1-én délután 2 órakor fog kiosztatni a koldusápoló intézetben. Grunwald Henrikné al-elnöknő.

* Dr. Schlauch Lőrincz biboros és püspök debreczeni tartózkodása alkalmával a katonazenének 100 frtot, a tűzoltóknak 80 frtot, a munkás dalegyletnek 50 frtot, a katonai diszörségnek 30 frtot és az ötös fogat kocsisának 20 frtot ajándékozott.

* **Felhívás a kath. kör dalosaihoz.** Felkérem a katolikus kör azon tagjait, kik közreműködésüket a dalárdában megígérték, hogy okt. 2-án pénteken este 6 órakor a kör helyiségében okvetlen megjelenni sziveskedjenek. **Kersch Ferencz.**

* **Főuri keresztelő.** Gróf Korniss Károly szerepi kastélyában nagy keresztelő lesz a mai nap folyamán. Két miniszter is részt fog venni az ujszülött keresztelésén. Egyik Fejérváry báró, honvédelmi miniszter, a kis csecsemő nagyapja (Kornis grófné Fejérváry leány) — a másik Jósika Samu elbáró, ő felsége személye körüli miniszter. A keresztelést Palotay László apát-kanonok, a grófi család régi barátja fogja végezni.

* **Októberi ájtatosság.** Október hónapban tartja a katolikus egyház a szent rózsafüzér-ájtatosságot. Városunkban minden plébánia-templomban egész október hónapban át a regsz. mise után lesz ez ájtatosság, melynek lényegét a szent-rózsafüzér elmondása teszi. Ájtatosság elején és végén áldást ad a lelkész az oltári szentséggel.

* **Személyi hír.** Lopusny Gyula szentszéki ülnök, a Szent József intézet alkormányzója hosszabb utazásából Nagyváradra visszaérkezett s átvette az intézet vezetését.

* **Mária Dorottya hercegisasszony esküvője.** Mária Dorottya kir. hercegisasszony esküvője Fülöp orleansi herceggel, mint már jelentettük, neember 5-én délelőtt 11 órakor lesz a bécsi Holburg kápolnájában. Az esküvői ünnepségek október 4-én. délben 12 órakor kezdődnek a kir. hercegisasszony ünnepélyes renuncziucziójával, mely a Holburg titkos tanácstermében történik meg. Az esküvő utáni napon, délután 6 órakor, Schönbrunnban udvari ebéd, este 8 órakor pedig ugyanott diszelőadás lesz. Az esküvő napján családi ebéd lesz a Holburg Sándor-lakosztályában.

* **Jogtanári kinevezés.** Az egri érsek az egri jogakadémiánál a római jog tanszékére dr. Rátvay Géza budapesti jogtudort nyilvános rendkívüli tanárrá kinevezte.

* **A budapesti „Ferencz József“-hid megnyitása.** A millennium alkalmára készített nagyobb alkotások egyikének a fővámtéri „Ferencz József“-hidnak ünnepélyes megnyitására készülnek a fővárosban. A megnyitás sorrendjét már megállapították. A monumentális új hidat királyi felsége fogja megnyitni és átadni a forgalomnak. Ő felsége a királyi lakból a lánchidon keresztül hajtja az új hid balparti hídfőjéhez, a hol a miniszterelnök, a kormány tagjai s a hidépítés vezetősége fogadja. Felkéri a keresk. miniszter a királyt, hogy a hid befejezésül egy villamos készülék által az utolsó szegyet helyezze el a hidba s azután aláírja Ő felsége az emlékiratot, melyet az egyik torony gömbjében helyeznek el. Végül megadja királyi felsége a forgalomba hozásra az engedélyt s a monstre-mű megtekintése után visszahajlat a várakba.

* **Készül a villamos vasut.** Említettük már, hogy a kereskedelemügyi miniszter kisbaári Kis Ferencz ügyvéd, Mayer Ede Ottó és Spira Rezső bártfai lakosoknak, mint érdektársaknak a Debreczen szabad királyi város belterületéről kiindulólólag Hosszu-Pályi, Pocsaj, Kis-Marja, Bihar és Püspöki községek érintésével Nagyvárad város belterületére vezető rendes nyomtávolság villamos üzemű vasutra, valamint ezen vasutnak a m. kir. államasutak Debreczen és Nagyvárad állomásaival való vágyösszeköttetésére az előmunkálati engedélyt egy évre megadta. Az engedélyesek már hozzáfogtak az előmunkálathoz s az nem sokára be fogják fejezni, a mikor aztán megkezdik az építkezést. Azt bizszük, hogy ezzel a kérdéssel együtt igen aktuális lenne Nagyvárad város villamosvilágítási ügyének is a felszínre hozatala.

* **A nagyváradi függetlenségi és 48-as párt választmányi tagjait tisztelettel felkéri lapunk utján dr. vári Szabó Béla, hogy f. évi október 1-én este 6 órakor, a függetlenségi és 48-as pártkör helyiségében tartandó választmányt ülésen megjelenni sziveskedjenek.**

* **Készülnek a lóversenyre.** A biharmegyei gazdasági egyesület szokásos lóversenye szombaton és vasárnap délután lesz a Bonékut melletti gyepen. A versenypálya már jó idő óta készen van. Némi előnyös átalakításon ment keresztül az idén a nagy körönd, a hol a futtatások lesznek, mert az északi részen levő alkalmatlan domb egyrészt elhordták az épülő tüzéraktanya udvarának feltöltésére. Naponként már korán reggel gyakorolják, előkészítik a nevezett lovakat a nagy mérkőzésre.

* **Fizesse meg a hadügyminiszter.** A gaji (Aradmegye) kovácsnak igen meggyűlt a baja a huszárokkal s Arad város tanácsával. Egyik sem akar fizetni. Pedig annak idején, mikor a nagyváradi 15-ik huszárezrednek Aradon tartózkodása alkalmával istállólól átengedte a műhelyét, szolgálatot tőn a városnak. A szegény kovácsmesternek 15 frt néhány krajczár volna a követelése. A huszárezred parancsnoksága Arad város tanácsához, a tanács pedig a hadügyminiszterhez utasítja őt követelésével. Vajjon életben fogja-e még a szegény embert találni a 15 frt, ha ugyan eldől, hogy kinek kell megfizetni.

* **Október elseje.** Ma van a katonák új éve. Egy egész csapat ismeretlen arezu ujoncz sőtál az utczán, hetykén mérve végig a kövezetet. Kezdődik a gyöngyvetel s valjon van-e ma boldogabb ember, egy-egy ujdonsült „egyévesnél“. Hanem ez a boldogság mindössze csak addig tart, míg elhomályosodik az a fényes pityke, vagyis meg nem kezdődik a fegyverfogás tanulása. A boldog nap akkor keserűvé változik, mint a bor, ha ürmösré öntik. De ma még vigan vannak! Jönnek, mennek s vigan dalolják, hogy: „nem parancsol nekem a bíró,“ meg: „édes anyám, édes anyám, csak az a kérésem, extra ruhát csináltasson nekem.“ Az öreg kiszolgált bakák és nem bakák pedig, szemfogukra bizzák a cigarettet s mosolyogva nézik az ujoncz kapaszkodást, mintha mondani akarnák: „várjatok csak! Hátra van még a fekete leves!“

* **Felkérjük mindazon t. olvasóinkat kiknek előfizetése e hó végével lejár, hogy azt mielőbb megújítani sziveskedjenek.**

* **Elevenen eltemetve.** A csurgói temetőben kriptát ástak. Ásás közben egy teljesen ép csontváza akadtak. Vizsgálni kezdték s megállapították, hogy a csontváz hátával felfelé volt elhelyezve. A furcsa fekvésű lelet nagy riadalmat okozott és sok nézőt csalt a temetőbe. A hír szerint kisütötte az élve eltemetett regéjét is. Ezelőtt 35 évvel egy komédiás csapat egy nőt hipnotizált s vele mindentéle gyakorlatot végeztetett. Az így hipnotizált nőt úgy elaltatták, hogy többé fel nem ébredt, s midőn minden jel arra mutatott, hogy többé fel nem ébred, eltemették. Az eltemetés után felásták a sirt s borzadva látták, hogy az eltemetett nő megfordult koporsójában. Az esetre a csurgóiak közül többen emlékeznek.

* **Ha nem hulla, hát micsoda?** Nagygaral, réműlő, sáppadó és zöldülő arezczal rohantak be tegnap a rendőrséghez. Baj van! Öngyilkosság! A hulla felvetette magát, ott van felakadva a felső vashidnál, borzad, aki rá néz s a halálra gondol, mely ott mereszti rémitő szemeit a kavargó hullámokból. Rajta! Ki a hullaszállító kocsi, egy rendőrbiztos intézkedjen. Ki is ment a biztos ur, bár gyanakodva vakarta meg az ősz haját. Öreg legény, tapasztalt és sejtette a jövőt, de hát — a hivatalos kötelesség! A felsőhídon felül, csakugyan ott volt felakadva egy hullának látszó alak. Spekulálni kezdek, hogy ott a feje, . . . ott a melle . . . és összeborzadt az ember láttára. Egy ember aztán begázolt a víz közepéig s kaczagva kiáltotta fel; urak! Nem hulla ez, hanem — marhabendő! Volt erre nevetés s az egész jelenetben legmulatságosabb részlet volt, a haza induló üres hullakocsi.

* **Huszáros gratuláció.** Az olasz király tulajdonát képező 13. porosz huszárezred Hausman nevű hadnagya vállalkozott arra a nehéz

feladatra, hogy ellovagol Monzába, Umberto királyhoz és megviszi neki az ezred üdvözlését a trónörökös eljegyzése alkalmából. Szeptember 12-én indult utnak Falkenbergből és Strassburg, Bazel, Luzern és a Szent Gotthard-hágón át Szeptember 19-én délelőtt 11 órakor Monzába érkezett. Maga és lova a legjobb állapotban voltak a hosszú ut után. Umberto király kegyesen fogadta a hadnagyot, asztalához jobbjára ültette és lovaggá nevezte ki őt. Az ut, amelyen Hausmann hadnagy 7 nap és 2 óra alatt tett, 730 kilométer hosszú.

* **A nap eseménye** ma a képviselőház feloszlásának híre volt. Bánffy a főrendiházban tett határozott nyilatkozata csakhamar szélesebb körben elterjedt és az képezte a közbeszéd tárgyát. A sok dementi, a mit e tárgyban a kormány félhivatalosai kürtöltek, hitelre is alig találtak, de a mai napon Bánffy nyilatkozatával végleg megzáfoltattak. Emlékszünk még rá, hogy midőn a Magyarország hetekkel ezelőtt nagy feltűnés mellett közölte teljesen beavatott forrásból, hogy a képviselőház feloszlása október 5-én fog megtörténni, milyen merész hangú dementik tettek közsé és ime beigazolást nyert, hogy a feloszlás tényleg ekkor fog megtörténni. Nem érdektelen különben Bánffy mai nyilatkozatának története sem. Politikai körökben híre járt, hogy Bánffy a képviselőház holnap ülésein nem fog megjelenni, csak hogy ne kelljen neki válaszolnia a feloszlás kérdésében hozzáintéendő interpellációra. A »M.-g.« egyik munkatársa felkereste báró Prónay Dezső főrendiházi tagot, hogy őt felkérje a főrendiház mai ülésén megteendő interpellációra. Minthogy Prónai nem tartózkodik jelenleg a fővárosban, az interpelláció megtevésére Vécsey József báró kéretett fel, a ki azt — mint lapunk más helyén közöljük — meg is tette. Bánffy teljesen meg volt lepve az interpelláció által. Minthogy azonban válaszolnia kellett, így tette meg első meglepetésében ismeretes nyilatkozatát, a mely a főrendek soraiban, mint az összes politikai körökben érthető feltűnést keltett. A képviselőház holnap már Bánffy mai nyilatkozatának hatása alatt fog összeülni.

* **Rendőri hírek. Ebre bizta a háját.** Tegnap a piacoz egy hatalmas hízott ruczát biztak Weisz Sándor csavargóra, ki tisztafüredi születéssel dicsekedik. Azonban ez a helyett, hogy a rábizott szárnyas portékát rendelkezési helyére vitte volna, eladta és az árát eldorbézolta. Elfogták s valószínűleg tolonczra kerül. — **Körözött lóköltő** Klein Jakab szalárdi lakos, egy parasztember istállójából, kikötött egy szép csikót, aztán, hogy eltudja adni, járlatot hamisított és így elkészülve Nagyvárad felé vette az útját. Tegnap nagy nyomozást vittek véghez itt a szalárdi csendőrök, minden koresmát, lebujt felkutattak, csak hogy kézrekerítsék a lóköltőt, de eredménytelenül. Egyedül Magyari Jánost és fiát fogták el, ki szintén Klein Jakab bűntársa. A fő tettes tartózkodási helyét ismét kutatni fogják.

* **Rövid hírek. A Fekete-Körözs ármentesítő** társulat elnöksége tudatja Biharmegye alispánjával, hogy Zimern János m. áll. vasuti főmérnök a társulat választmányi tagságáról lemondott s a közgyűlés helyette Kossztolányi Béla m. áll. v. főmérnököt választotta meg. — **Kazánpróba** megtartása. Pozsonyi László kir. mérnök 3 heti szabadság időre távozott. Ez idő alatt helyette Biharmegyében a kazán-próbákat az áll. építészeti hivatali által kijelölt közegek teljesítik.

* **Katonazene a „Zöldfa“ kávéházban.** Ma, csütörtökön, okt. 1-én a helybeli cs. és kir. 37-edik gyalogezred zenekara válogatott műsorral hangversenyt rendez a „Zöldfa“ kávéházban, és minden szerdán és pénteken este ugy szintén vasárnap délután Csilla g Izsák

ujjonnan szervezett zenekara fogja a n. é. közönséget szórakoztatni.

x **Őszi idényre** legújabb angol és francia divatcikkek, ugy szintén férfi és gyermek ingek, harisnyák, zsebkendők, nyakkendők, férfi és női keztyük legnagyobb választékban kaphatók Roth M. utóda kalap és férfidivat üzletében, ugyanottan eredeti karlsbaldi cipők kaphatók. 5—10

A községi iskolaszék ülése.

A községi iskolaszék tegnap délután tartotta első ülését az új tanévben.

Jelen voltak: dr. Sipos Árpád elnök, id. Gálbory Sámuel, Kékus Vidor, Hegyesi Márton, dr. Grósz Menyhért, Réz Mihály, Vaday József, Sulyok István, Gábel Jakab, Máthé Lajos, Kunyhóssy János, Jánosházy János, Stark Gyula, dr. Döry Ferencz, Heringh Sándor.

Elnök üdvözlö a tagokat a tanév első ülésén.

A beiratások eredménye.

Ezután felolvasta Réz Mihály felügyelőigazgató jelentését, mely szerint a beiratások befejeztettek. Beiratkozott a polgári fiúiskolába 318, a polgári leányiskolába 223, az elemi fiúiskolákba 723, az elemi leányiskolába 917 és az ismétlődő leányiskolába 89 növendék.

A tavalyi létszámhoz képest beiratkozott fiú 27-tel több, leány 57-tel kevesebb s így összesen 32 növen dékkel kevesebb. Biztos kiállítás van, hogy az év végén 10%-al több növendéke lesz a községi iskoláknak.

Az olasz leányiskolánál az építkezés folytán kevés terület van a növendékek mozgására s közveszélyes. Jelentést tett erre nézve annak idején a felügyelőigazgató a tanácshoz.

A városi árvaház növendékei az újavárosi óvodákba és az elemi iskolába tandíjmentesen járjanak.

Megemlékszik még a jelentés a helyettesítésekről, a beszerzésekről.

A jelentést tudomásul vették.

A polgári iskola helyiségében a szükséges feliratok elkészítésére a városi tanácsot felkérlik.

Négy interpelláció.

Gábel Jakab több rendbeli interpellációt intézett a felügyelőigazgatóhoz. Így:

1. Utasítottak-e vissza az elemi iskolákban a beiratkozásnál vidéki tanulókat? Nem ezért van-e a polgári leányiskolában visszaesés?

2. Nem volna-e helyesebb közegészségügyi szempontból, ha a gyermekeket felszólítják, hogy ivóedényeket, poharakat vigyenek saját részükre az iskolába.

3. A szegény tanuló leányok részére szerettek-e be munkatanításhoz szükséges anyagokat?

4. Indítványozza, hogy a feliratok elkészítésével kapcsolatosan tegyenek előterjesztést a tanácsnak a polgári iskola épületének villanycsengőkkel való ellátására nézve.

Az interpellációra nézve a felügyelőigazgató válaszolt. A beiratásoknál senkit nem utasítottak vissza s az a legszebb rendben ment végbe. — Eddig is felszólították ivóedények vitelére a növendékeket, de eredménytelenül. Különben az üveg pohár veszélyes is az iskolában. — A szegény növendékeknek már gondoskodtak ingyen kézimunka-anyagokról.

A választókat tudomásul vették s elhatározták, hogy kérik a tanácsot, miszerint a polgári iskolában minden emeletre egy-egy villanycsengőt készíttessen.

A v.-velencei községi iskola kibővítésére vonatkozó jelentést helyeslő tudomásul vették s fogantatás végett átteszik a tanácshoz. A kibővítés által 2 tanteremmel és 1 értekezleti szobával stb. több helyiséget nyer az iskola.

»Jutalom« az igazgatóknak.

Ragány János főszámvevő előterjesztést tett a csoportigazgatók megjutalmazására nézve. A tandíjából 8000 koronánál több folyt be, s ajánlja, hogy az elért többletnek 5%-a adassék az igazgatóknak, a vezetésük alatti iskolacsoportnál elért eredményhez képest. Így

aztán egyik igazgatónak 60 frt, a másiknak 10, 15, sőt 8 frt jutna

Az iskolaszék semmikép sem helyesli ezt a »jutalmazást,« s felkéri a tanácsot, hogy a 240 frtnyi összeget egészítse ki 300 frtra, s így az igazgatóknak 50—50 forint jutalmat adjon.

*

A városi közigazgatási bizottság a felügyelőigazgató munka-és hatáskörére nézve vonatkozólag alkotott szabályzatot csak ideiglenesen fogadta el, s nem terjeszti fel jóváhagyás végett, mert a tanács összhangzásba hozza az ipariskolával.

Tudomásul vették s várnak.

A v.-velencei kisdudóvívó építésére nézve a pályázatot egységárok nélkül kiírják.

Tetszéssel fogadták dr. Tóth Mihály, Kovalik Jánosné és Mártonffy Zoltán jelentéseit az országos kiállításról. A szép munkák pedagógiai becsüek s közölni fogják a tantestülettel.

Örvendetesen vették tudomásul Mártonffy Zoltán ajánlatát, hogy a v.-velencei iskola kertjében hajlandó a kertészetet minden nélkül tanítani s ezzel a gyűlés véget ért.

A Vaskapu áldozatai.

Gonda Béla min. osztálytanácsos, aki a kereskedelemügyi miniszteriumnak a Vaskapu szabályozásánál kezdettől fogva az összes munkálatok és ügyek feletti ellenőrző közege, e tárgyról pár nap előtt megjelent munkájában a következő jellemző sorokat írja, még pedig egy szerény, kisbetűs. csillag alatti megjegyzésben:

»Nem lesz érdektelen megemlíteni, hogy a munkák végrehajtása számos emberéletet is követelt áldozatul. A munka kezdetétől ugyanis az 1895. év végéig részint robbanás, részint vízbefulás következtében 84 ember vesztette életét, nem számítva a sokszor egész életre kiható súlyos és veszélyes sérüléseket. A vállalat a munka ezen veszélyességére való tekintetből, munkásait baleset ellen biztosítja, a megsérült munkásokat saját korházaiban ápoltatja, s a lábadozó betegeket lehetőleg segíyezi is.«

A hátrahagyott özvegyek, árvák és az egész életükre nyomorékok, ugy hiszszük, ezen csillag alatti szerény megemlékezéssel nem fognak jóllakni.

Ezeknek az embereknek, legalább szerintünk — írja derék laptársunk a »Pécsi Közlöny« — némi joguk van a teljes anyagi kárpótlásra és nem elégedhetnek meg a »lehetőleg« való segíyezéssel, midőn a vállalkozó egy hatalmas állam. Igaz, a megnyitás programjában nem jutott e szerencsétleneknek hely, azért akarunk mi megemlékezni róluk.

Az államot, mint ismeretes, a Vaskapu szabályozási költségeinek megtérítése címén, kapupénz illeti meg mindazon hajóktól, melyek az új csatornán a megnyitás után áthaladnak. Nos, térüljön hát meg minden költség, — az is, melylyel a fönt említettek a szabályozáshoz olyképpcn járultak, hogy kenyérkeresőjüket, illetőleg saját munkaképességüket hozták az ügynek áldozatul. Számítson tehát az állam a saját költségeihez egy aránylag csekély külön összeget, a melylyel a 84 áldozat hátrahagyottjait és a nyomorékokat kártalanítsa s ezen összeg visszatérítésére járuljanak a közlekedő hajók azon módon, mint az állam saját költségeinek megtérítéséhez.

Öszintén szólva, nincs semmi remény, hogy ez irányban valami történjék. De még az olcsóbb elégtételre sem gondol senki. Tessék csak megnézni azt a gyűlölt Hentzy-szobrot a budai várban, annak a táblára fel van írva nemcsak az ott elesett generális neve, hanem a vele együtt elhullott 217 közkatonáé is. A Vaskapu emléktábláira csak azoknak a neveit

irták fel, akik nem haltak bele a szabályozásba (az Isten éltesse is őket!) azoknak a neve számára azonban nem faragnak táblát a sziklába, akik ott elpusztultak. Pedig hátramaradtjaiknak legalább egy kis port kellene hinteni a szemökbe, a nevek kivésése közben elhulló sziklatörmelék porát!

Ez aránylag semmibe sem kerül, és milyen szépen lehetne rá hivatkozni — ime Magyarország megbecsült embereit, mikor már meghaltak!

Ujabb betörési kísérlet a ruthén gör. kath. templomba.

A következő levelet vettük:

A »Tiszántúl« mai számában: »Tettenért templomról« czim alatt irt tudósítására tisztelettel van szerencsém becses tudomására hozni, hogy a betörést követő napon, vagyis szeptember 29-én esti 10 óra után ismét felköltött egy rendőr, kérve tőlem a Széchenyi-téren lévő ruthén gör. kath. templom kulcsait, mert a templom körüli téren egy embert vett észre járni; eme rendőrnek átadva a kulcsokat, magam is rögtön felöltözve, azonnal kimentem kutatni és nyomozni; de a rendőr láttára a templom udvarában járó gyanús ember keresztül vetette magát a református lelképásztor kertjébe és onnan ki a körösparti sétányra, hová tovább nyomozni nem lehetett. Kérem a tek. szerkesztő urat, sziveskednék becses lapjában a rendőrség éber figyelmét felkelteni, hogy az Isten szentegyháza az ily hivatlan vendégtől megszabaduljon.

Nagyváradon, 1896. szept. hó 30-án.

Ditz Mihály,
ruth. g. kath. esp. lelkész

EGYESÜLETEK.

A Sebes Körös vízszabályozó és ármentesítő társulat Nagyváradon a saját irodahelyiségében 1896 évi október hó 13-ik napján délután 3 órakor közgyűlést tart, melyre gr. Csáky Lajos társ. elnök az érdekeltséget lapunk útján meghívja. A közgyűlés tárgyszorozata a következő:

1. A nagyméltóságú földmívelésügyi m. kir. miniszter urnak 101767/896 V. 2. számú leirata, a társulati védttöltesek kocsiközlekedésre való felhasználása tárgyában.
2. Ugyanannak a gátvédelmi szabályok átdolgozása tárgyában kiadott 45,579/96 V. 2 sz. rendelete.
3. Az állami utak bevonása ellen beadott felszólamlásra hozott ötös bizottsági határozat meghirdetése.
4. Ártértelekkönyv nyilvántartói állás rendszerezése a 22/895 sz. közgyűlési határozat értelmében.
5. Vízmesteri és gátéri állások rendszerezése a belvízcsatornához.
6. A »tiszavölgyi társulat« közgyűlésére kiküldöttek választása.
7. Jelentés a társulat folyó ügyeiről.
8. Jelentés az ártérfejlesztésről.
9. Jelentés a belvízrendezés munkálatairól.
10. Jelentés a befektetett tőkének és fenntartásnak liquidálásáról.
11. Munkatervezet és költségeloirányzat az 1897-ik évre.
12. Folyó ügyek.

Értesítés. Van szerencsénk az ipartestület kebelébe tartozó iparos polgárokat értesíteni, hogy az ipartestület hivatalában október hó

1-ső napjától kezdve a hivatalos órák délelőtt 8 — órától 12-ig, délután 2 órától 5. ig tartanak. Vasárnap 8 órától 11. ig Nagyvárad 1896 szeptember 30. Bertsey György ipartestületi elnök, Jankovich János ipartestületi főjegyző.

MULATSÁG.

Nagyvárad-Velence katonasághoz bevonuló ifjai f. évi október hó 3-án a velencei állomás mellett levő teremben társas búcsú estélyt rendeznek. Kezdeté este 7 órakor. Beléptidij személyenként 30 kr.

REGENY-CSARNOK.

Zsebeld ki felebarátodat.

REGENY.

Irta:

GÉRARDE D. 1

Bevezetés.

Három fiu ült az asztalnál és kártyázott. Mit játszottak? Azt, hogy »zsebeld ki a szomszédodat, a felebarátodat.«

Talán más neve is van ennek a játéknak; mert »Zsákmányold ki a felebarátodat« az egy angol játék; a neve: „*Beggar my neighbour.*“

A fiuk pedig, azok lengyelek voltak Galiciából. De hát az egész földkerekségen akad valami módja annak, hogy lehessen embertársát kizsákmányolni, csak akarata s tehetsége legyen hozzá az illetőnek. Az eljárásnak magának minden országban más neve van — a kártyajátéknál; az eredmény mindenütt ugyanaz.

Tágas, magas szobában vagyunk; a nagy ablakokon nincsenek függönyök; sima s csupasz a padló; néhány merev, vörös bársonnyal bevont szék még emeli az üresség benyomását; a falon ferdén függő nagy tükör a szobát még tágasabbnak, sivárabbnak, komorabbnak s előkelőbbnek tünteti föl; belőle a kártyasztalnál ülő három fiunak a kicsinyített képe sugárzik vissza.

A játékosok képe azonban nemcsak a tükörből sugárzik vissza; a falon kopott képkeretekben függő elhomályosodott festmények egész sora — lengyel hősök római arccal és mosolygó szép hölgyek — kényszerítik a szemlélőt, hogy a festett vászonról oda tekintsen a három fiura, vagy legalább kettőjükre és összehasonlítást tegyen a festett s élő arczok között.

A játékosok legidősebbje, neve Kázmér, tizenegy éves. Barna haja, hullámos gyűrűkbe omlik kétfelől; élénken, de határozottan tekintő barna szemei előnyösen csökkentik a nőiesen mosolygó ajkak benyomását. A fiu eltökélten játszik, de nem okosan; mert elhagyta a nyugalma a gazdag nyeremény láttára: ott fekszik az előtte, egy régi, hibás, ezüst óra.

Marczin, a másik játékos, egy esztendővel fiatalabb Kázmérnál, ez utóbbihoz hasonlít; de csak úgy, mint egy elmosódott fénykép az eredetihez, vagy a vízből visszatükröződő kép az élő archoz. Valahányszor játékközben tenie, vagy kártyát kell osztania, mindig emlékeztetni kell rá.

A három fivér legfiatalabbja egészen a kártyajátékba merül: mielőtt egy játszma eldőlt, mindig kissé elsápad. Luczián — ez a neve — nem hasonlít bátyjaira, sem az ősök képeire a szoba falain. Haja koromfekete, arczsine fakó.

A vörös bársony pamlagon egy halvány asszony ül, kinek gondosan fodrozott haja hasonlít a legifjabb fivérhez. Ő a három gyermek anyja és nézi őket játékuknál. Annyira elmerül a nézésükbe, hogy észre sem veszi az ajtó nyitását, sem a himzett reggeli köntösbe bujt magas férfiú belépését, aki hosszú száru török pipával kezében a csoporthoz közeledik.

A férfiú alig hogy átlépte az élet delét, hű hasonmása a falon látható ősöknek; de szép vonásaira a súlyos fáradtság árnyéka borul.

— Megint kártyáztok! kiált hangosan és hevesen. Hát nem megtiltottam nektek?

Mielőtt azonban a játékosokhoz ért volna, a kls Luczián az asztalra kitette utolsó királyát (a királyok és ászok mindig Luczián kezébe kerülnek, bármint voltak is a kártyák eredetileg elosztva) és nyereményét gyors kézzel megragadva a terem másik végébe menekül. Jól tudja, hogy okosan teszi, ha kincsét elrejt, míg az atya haragja lecsillapodik, ami tízperc alatt be szokott következni.

— A szegény gyermekek! Hiszen csak egyetlen egy játszmat játszottak; — mondja kérlelő hangon az anya.

— Nem akarom, hogy gyermekeimet játékosokká neveljék; viszonza a haragos atya.

Mily derék atya, mily gyöngé, elnéző egy anya! Ezt gondolná mindenki e jelenet látára.

Pedig Bielinski Bogumil a legvakmerőbb játékos messze-messze vidéken.

Ez röviden a család története.

Ez a büszke terem a legjobb lengyel slachticz (nemes) kuriáján, a mely a Bielinskiek legtermékenyebb jószágán van. A családnak vannak még más földbirtokai és valamikor még többet mondhatott a magáénak, a melyeket elnyelte az a telhetetlen szörny, melyet Galiciában és másutt uzsorának neveznek.

A falról letekintő ősök mindegyike dolgozott a család pusztulásán. Eme büszke nemesek és daczos harcosok mindegyikének volt szerepe benne; az a szép hölgy ott abban a tejszinű brokát-ruhában, az is hozzájárult ahhoz.

Hosszu idő kell ugyan ahhoz, hogy oly nagyon pocskra kerüljön, a mely sok mérföldre terjedő szántóföldben gyökerezik; de a rövidlátó, korlátban és nagylelkű lengyel vendégszeretet, valamint a tékozló bőkezűség, mely válogatás nélkül sok nemzedéken keresztül meg gondolatlanul folytatódik, végre is kimerítik a legnagyobb bőséget.

Csak egy lökés kellett még, hogy a Bielinskiek fölött összecsapjanak a tönk hullám-sodrai és ezt a lökést megadta a család mostani feje. A Bielinskiek közül mások is játékosok voltak és megszenvedtek érte. Bogumil azonban a játékok üzletnek nézte: ez egyedüli zsenvedélye, egyedüli kedvencz romlottsága volt.

Természetesen vesztett. Mindenkor a vesztés játékos az, aki mindig újból az örvényben alámerül.

Bogumil teljes uri fensőbbiséggel viselte kártyavesztéseit: elvesztette a pénzét, de soha se a fejét.

Számára nem volt mentség, nem volt orvosság — neje tudta ezt, barátai tudták, önmaga is tudta.

(Folyt köv.)

Igazságszolgáltatás.

Salamon a hordár. E n d e r s z Salamon hordár, mellesleg mondva, nem a legbecsületesebb fajtából. Lop az Istenadta, mintha csak gözzel hajtának, sőt még egy kiló zsidófurfang is járul lopási mániájához. Nem régen elment Polacsek nagyvárad óráshoz és két órát kért, állítólag mert vevőkhez viszi. Hanem bizony Salamon uraság nemhogy vevőt kerített volna, hanem megtartotta magának az órákat. De Polacsek sem olyan kedélyes üzletember, hogy beérte volna a viczes hordár művészetével, hanem büntügyi feljelentést tett. Tegnap foglalkozott a törvényszék ez ügygel és Endersz Salamont sikkasztásért hat heti börtönre ítélte, mely idő azonban a visszaalati fogság által kitöltöttnek vétetett.

Mire jó a játékpénz. Papp János, holholnem néhány játékpénzre tett szert, mely pénzek azzal a tulajdonsággal bírtak, hogy nagyon hasonlítottak az aranypénzhez. Egy pár ismerősének mutvgatta, külsőnt csalt ki tőlük, s traktálta őket és henczidától-bonczidáig folyt a sárga lé. Sőt még Gombos Sándort fel is szólította, hogy váltsa be aranyait, de ennek

pénze sem volt, de meg az aranyra anélkül sem lett volna szüksége. A törvényszék tegnap tartott végtárgyalásán Papp Jánost csalásért hat havi fogházra ítélte.

A vendég köszönete. Bondár Józsefnek különös szokásai vannak. Így a többek közt az is a nevezetesebb szokásai közé tartozik, hogy be szokta magát idegen emberek lakására szállásolni, persze előzőleg óriási rímánkodást vitt véghez, holmi »meghalás«-ról is beszélt. Hanem aztán mikor a szíves vendéglátást meg kellett volna köszönni, összepakolt egy batyut a házigazda portékáiból és ellílt vele. Egy egész csapat embert károsított meg ilyenfotmán, míg nem aztán lépre került a rozsokos jó manem aztán üttek törvényt felette, melynek eredményeként Bondár József uramnak, mivel már kétszer be volt csukva és így visszaeső, három évi fegyházra kell átszenvednie. Felbbezett.

Hütlén eseléd. Sárközi Teréz, Deutsch Jakabné lakott. Azonban helyét mint sehol, úgy itt sem becsülte meg. Lopni kezdett s temérdek ruhaneműt elhordott tulajdonosnőjéről, és azokat Bálint Mihálynénál tette le. Fgysszer aztán rájöttek a turpiskodásra és Sárközi Terézt befogták. Tegnap tárgyalták az ügyét, még pedig mindkettőjökre nézve szerencsétlen eredménnyel, mert Sárköz Terézt, a főbűnöst lopásért kilencz havi, Bálint Mihálynét pedig orgazdaságért hét havi börtönre ítélte.

Pserhofer Richárd bécsi gyógyszerésznek Rosenfeld és Balás gyógyszerkereskedők (drogueria) ellen beadott azon panaszára, hogy ezen cég az általa gyártott és elismerésnek örvendő hashajtó labdacsokat utánozta, a törvényszék annak idején tartott tárgyalásakor vezetett panaszolt czégtársakat — egyenkint 200—200 korona pénzbüntetésre, kártérítésre, a költségek viselésére és az ítéletnek több elterjedt lapban leendő közlésére ítélte. A Rosenfeld és Balás cég kétszeri felebbezése után a budapesti kir. Curia az első foku ítéletet azon szigorítással hagyta helyben, hogy a társas cég minden tagjának *pénzbüntetését* 300—300 koronára emelte fel.

VASUTI MENETREND.

Ervényes 1896. október 1-től.

Vonat indul Nagyváradról.

Püspökladány-Budapest felé gyorsvonat 8⁴⁵ regg., 2³⁰ éjjel, személyvonat 11³⁰ d. e., 2³⁰ d. u., 11³⁰ és 4 éjjel.

Kolozsvár felé gyorsvonat 7¹⁵ este, 2¹⁵ éjjel, vegyesvonat 1³⁰ d. u., személyv. 3³⁰ délután, 2⁰⁰ éjjel.

Csaba-Arad-Szeged felé személyvonat 10³⁰ d. e., 4³⁰ d. u., vegyesvonat 7³⁰ este.

Belényes-Vaskóh felé vegyesvonat 4³⁰ reggel, 1⁴⁵ d. u.

Ermihályfalva felé vegyesvonat 6³⁰ r., 4³⁰ d. u.

Ósi-Kót-Gyoma felé személyvonat 7 r., vegyesvonat 1³⁰ d. u.

Püspök- és Félix-fürdőre 8³⁰ reggel, 4⁴⁵ d. u., 7³⁰ este, 6⁴⁵ reggel 2⁴⁵ d. u. 9¹⁰ este.

Vonat érkezik Nagyváradra.

Budapest-Püspökladány felől gyorsvonat 7⁰⁰ este, 2¹⁵ éjjel, személyvonat 7³⁰ reggel, 3¹⁵ d. u., 1⁴ éjjel.

Kolozsvár felől gyorsvonat 2³⁰ éjjel, 8³⁰ reggel, személyvonat 10⁴⁵ éjjel, 11²⁷ d. e. vegyesvonat 8 reggel.

Arad-Szeged-Csaba felől vegyesvonat 8³⁰ r., személyvonat 9³⁰ d. e., 5³⁰ d. u.

Vaskóh - Belényes felől vegyesvonat 11⁰⁵ d. e. 9¹⁵ este.

Ermihályfalva felől vegyesvonat 8³⁰ r., 9¹⁴ este.

Gyoma-Kót-Ósi felől vegyesvonat 10⁰⁵ d. e., személyvonat 8 este.

Püspök- és Félix-fürdőből 10¹⁰ d. e., 6²⁰ este, 8⁴⁵ este, 8¹⁵ reggel 8³⁷ d. u., 10⁴⁴ este.

* A csillaggal jelöltek csak vásár- és ünnepeapokon közlekednek.

TÁVIRATOK.

A czár Berlinben.

Berlin, szeptember 30. (Saját tud. távir.) A czár, mint most már biztosan hírlík, a darmstadtai udvarból visszatérőben, Berlinben okvetlenül megállapodik.

A lázadó tisztek ultimátuma.

Szent-Pétervár, szept. 30. (Saját t. táv.)

Az orosz hadseregben szolgáló bolgár katonatisztek, számszerint mintegy ötvenen, Benderev elnöke mellett tanácskozássra gyűltek össze és elhatározták, hogy Ferdinánd fejedelemtől még egyszer és utoljára követelni fogják, hogy adja meg fizetésüket, a melyet az esetben kaptak volna, ha Bulgáriában szolgáltak volna és hogy nevezze ki őket ezredesekké, illetőleg tábornokokká.

Ha Ferdinánd fejedelem ez év végéig el nem rendeli visszahívásukat, úgy saját felelőségükre fognak Bulgáriába visszatérni. Ferdinánd fejedelemnek megküldték az írásba foglalt határozat egy másolatát, megjegyezvén benne pótlólag még azt is, hogy Ferdinánd fejedelemet a bekövetkező eseményekért felelőssé teszik. Cerykovnak, a szófiai orosz dplómáciai ügyviselőnek szintén megküldték e határozatot, azzal a felszólítással, hogy a fejedelemet az ügynek mielőbb leendő elintézésére rábírja.

A keleti zavargások.

Berlin, szept. 30. (Saját tud. táv.) A »Lokalanzeiger« tudósítójával folytatott beszélgetésben Jules Saurma nagykövet kijelentette, hogy nem hiszi, hogy a konstantinápolyi zavarak megújulnának.

Konstantinápoly, szept. 30. (Saját tud. táv.) Tegnap két torpedó-naszád indult a Dardanellákba. Ezeket a hajókat, melyeknek számát legközelebb 10-re fogják emelni, a Dardanellák parancsnokának fogják alárendelni és azok a Dardanellákban fognak állomásozni.

London, szept. 30. (Saját tud. távirata.) A Daily Chronicle párisi tudósítója jelenti, hogy a czár Balmoralban környezete előtt úgy nyilatkozott, hogy Oroszország hajlandó lesz Angliával Törökország ellen közös akcióra, ha Angolország azt a gyanúsítást eloszlatni bírja, melylyel most tervbe vett akcióját Törökország ellen Európa-szerte kísérik és azt a czélt tartja szem előtt, melyet az örménykérdés jelenlegi állapota megkíván. — A Daily News kifejti, hogy Oroszország és Franciaország uj

háromszövetséget alakíthatnának, ha az angol néppel szövetkeznének, hogy véget vessenek az Európát megbotránkozató kegyetlenségeknak.

KÖZGAZDASÁG.

Terménytőzsde.

Budapest, szeptember 30.

B u z a tavaszra, bácskai	7.19
» tavaszra, északi	8.00
» szeptember-októberre, bácskai	7.32
» szept.-okt.-re északi	0.00
R o z s tavaszra bácskai	6.43
R o z s tavaszra, északi	0.00
T e n g e r i, junius-juliusra, bácskai	3.95
» jun.-jul.-ra, északi	0.00
R e p c z e augusztus-szeptemberre, bácskai	00.00
» aug.-szept.re, északi	00.00

Bécs, szeptember 30.

B u z a tiszai	7.50—7.90
» bányási	7.20—7.75
» bácskai	7.95—7.50
» szokványáru őszre	6.64—7.66
B u z a szokványáru tavaszra	7.34—7.80
R o z s tiszavidéki	6.80—6.90
» szokványáru őszre	0.00—0.00
» szokványáru tavaszra	4.30—4.32
T e n g e r i magyar	6.00—8.00
Z a b, magyar kereskedelmi	0.00—0.00

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1896. szept. 30.

Magyar aranyjáradék 4%	122.25
Magyar koronajáradék	99.—
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4 ¹ / ₂ %	123.—
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2 ¹ / ₂ %	101.—
Magyar keleti vasuti államkötvény 1876-ból	121.—
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	97.75
Italmérsi jog megváltási kötvény	100.20
Horvát-szlavon földterhermentesítési kötvény	97.50
Magyar nyereséj sorsjegy-kölcsön	155.25
Tiszaszabályozási és szegedi sorsjegy kölcsön	139.—
Osztrák járadék papirban	101.25
Osztrák járadék ezüstben	101.25
Osztrák járadék aranyban	128.25
Osztrák korona járadék	101.—
1860. osztrák államsorsjegyek	144.75
Osztrák magyar bankrészevény	950.—
Magyar hitelbank részevény	401.50
Osztrák hitelintézeti részevény	368.80
Osztrák-magyar államvasuti részevény	367.50
20 frankos arany (Napoleonkor)	9.53
Német birodalmi márka	58.80
London vista	119.85
Páris vista	47.50
20 márkás arany	11.75

Felelős szerkesztő: CSIPPÉK FERENCZ.

Gyászra szánt ruhák haladéktalanul festetnek.

Uj ruhafestő- és vegytisztító intézet

Nagyvárad, Fő-utca, Orsolya-zárdával szemben.

Van szerencsénk ajánlani a modern technika legujabb vívmányai szerint gőzerőre ujonnan berendezett gyárunkat

festésre és vegyi tisztításra.

Utcái és bái toillettek, uri-, női és gyermek ruhák, papi és tisztí egyenruhák stb., himzések és kézimunkák, csipkék, szövet és csipke függönyök, kendők, butorszövetek és selymek tisztíttatnak és festetnek

a legmérsékeltebb áron.

A nagyérdemű közönség becses pártfogását kéri

kiváló tisztelettel

NYÁRY JÓZSEF és FIAI

ruhafestő és vegytisztító gyárosok.

(202) 1-6

Tessék árjegyzéket kérni.

Szőlőbirtokosok

figyelmébe!

Alólirott a nagyváradai szőlőtelepemen az idén is nagyobb mennyiségű

szőlő fásajtásokat

csináltattam — és ajánlom a **gyökeres** ripariába ojtott, **válogatott** és **tökéletesen összeforrott Erdei, Ezerjó, Fehérmézes, Jubfark, Olasz rizling, Balaton, Kadarka és Oporto** fajoknak

ezért 105 frtért, százát 12 frtért

október vége felé átadással.

Megrendeléseket az érték egyharmada melléklésével egyenesen hozzám czimezni kérem.

204 3-10

JANKY JÓZSEF.

„PÁRISI”

fehér-, férfiruhanemű vegytisztító- és mosóintézet

Nagyvárad-Olaszi, Patak-utca 365. sz. és postasikátor.

Van szerencsém a nagyérdemű közönség becses tudomására hozni, hogy kitűnő gépekkel berendezett

mosó-intézetemben

a tisztítás végett átadott fehér- és férfiruhaneműeket a legpontosabban és szabattossággal, *chlormészmentesen* készítem el.

Elvállalok mindennemű *férfi-* és *női fehéreműek*, továbbá *csipkefüggönyök*, ugyszintén üzletek részére készült *fehéreműek* tisztítását.

Olcso voltát bizonyítandó, az árak következők:

Egy férfing 12 kr., kézelő párja 4 kr., gallér darabja 2 kr.

Szives pártfogását kérve maradok

kiváló tisztelettel

Kakas Zsuzsánna.

(207) 1-3

Alapított 1840.

„JANUS”

Alapított 1840.

kölcsönös életbiztosító intézet

a legkülönbébb módozatok szerint létesít

haláleseti, élet- és haláleseti tőkebiztosításokat.

Méltányos föltételek.

Megtámadhatatlan kötvény.

Biztosítás háboru esetére

pótdij fizetése nélkül.

Mérsékelt díjtételek.

Az intézet a kölcsönösség elvén alapszik, az évi fölösleg tehát a biztosított tagok javára esik.

Az intézet **56 évi** fennállása óta biztosítva volt: **99000** egyén

260,200.000 korona biztosított tőkével és **1,640.000 korona** évjáradékkal.

A tagoknak és ezek jogutódainak **kifizettetett:**

34,920.000 korona.

Nyeremény (bonns) fejében visszafizettetett

3,876.000 korona.

Biztosítéki alapok 24,500,000 koronán felül.

Felvilágosítással szolgál és biztosítási ajánlatokat elfogad:

A „JANUS” magyarországi aligazgatósága Budapesten, (VII. k. Erzsébet-körut 19.)

és biharmegyei főképviselete: Nagyvárad, Szaniszló-u. 786. sz. (Makay-féle ház.)

138 3-3